

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketoiminta ja kulttuuri, Imatra
Majoitus- ja ravitsemisala
Matkailun koulutusohjelman

Sari Siekkinen

PAIKALLISET ASUKKAAT MATKAILUN KESKELLÄ: KOKEMUKSIA KOLIN ALUEEN MATKAILUSTA

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

Sari Siekkinen

Paikalliset asukkaat matkailun keskellä: Kokemuksia Kolin alueen matkailusta, 45 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketoiminta ja kulttuuri Imatra

Majoitus- ja ravitsemisala, Matkailun koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2011

Ohjaaja: lehtori Samuli Nikkanen

Opinnäytetyössä tarkasteltiin Kolin alueen matkailullista kehitystä paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten asukkaat kokevat matkailun ja matkailijat ottamalla huomioon kestävän matkailun eri ulottuvuudet. Opinnäytetyössä pohdittiin kestävän matkailun käsitettä ja mitä kestäväällä matkailulla käytännössä tarkoitetaan, kun puhutaan paikallisten asukkaiden tarpeista. Lisäksi selvitettiin matkailun mahdollisia vaikutuksia yhteisöön ja yhteisön suhtautumistapoja matkailuun.

Opinnäytetyö oli luonteeltaan laadullinen. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla Kolin paikallisia asukkaita joko puhelimitse tai käymällä heidän kotonaan. Haastattelujen apuna käytettiin teemahaastattelurunkoa, jonka teemat valittiin teoriassa käsiteltyjen aiheiden pohjalta. Haastattelun teemat käsittelivät Kolin kylää ja sen toimintaa, matkailun kestävyyttä, asukkaiden kokemuksia matkailusta sekä matkailun kehittämistä alueelle. Haastatteluun osallistui kahdeksan paikallista asukasta, joista kolme sai toimeentulonsa suoraan tai välillisesti matkailusta. Haastattelumateriaali analysoitiin muodostamalla aineistosta sopivia kokonaisuuksia, jotta tutkimuksen tavoitteet toteutuisivat.

Opinnäytetyöstä selvisi, että alueen asukkaat olivat tyytyväisiä elämäänsä Kolilla ja suhtautuvat varsin positiivisesti matkailuun sekä matkailun kehittämiseen. Tästä voidaan päätellä, että alueelle suuntautuva matkailu on kestävää nykyisellään. Asukkaiden antama kritiikki kohdistui pääasiassa joidenkin peruspalveluiden puuttumiseen ja alueen matkailun kehittämiseen. Asukkaat pitivät matkailun kehittymistä liian hitaana ja epävarmana. Asukkaiden mukaan alueelle mahtuisi vielä paljon matkailutoimintaa, ja he haluaisivat osallistua matkailun kehittämiseen, jos heille annettaisiin siihen tilaisuus.

Asiasanat: Kestävä matkailu, luontomatkailu, paikalliset asukkaat

ABSTRACT

Sari Siekkinen

Local Residents in the Middle of Tourism: Experiences from tourism in the Koli area, 45 pages, 2 appendixes

Saimaa University of Applied Sciences

Business and Culture, Imatra

Faculty of Tourism and Hospitality, Degree Programme in Tourism

Bachelor's Thesis 2011

Tutoring Teacher: Samuli Nikkanen, Senior Lecturer

This thesis examined the development of tourism in Koli area from the perspective of local residents. The aim of this study was to find out how the residents experience tourism and tourists in the area, taking into account various dimensions of sustainable tourism. The thesis discusses the concept of sustainable tourism and what sustainable tourism means in practice when it comes to the needs of local residents. After that, the potential effects of tourism in the community and the residents' attitudes towards tourism are studied.

The thesis was done by using qualitative research method. The data were collected by interviewing local residents at Koli, either by telephone or by visiting their homes. The interviews were collected with theme interviews based on theory. The themes of the interview dealt with Koli village and its effectiveness, the sustainability of tourism, residents' experiences from tourism, and tourism development. Eight local residents participated in the interview, three of whom received their livelihood directly or indirectly on tourism. The interview material was analyzed inductively by forming meaningful sets of material, so that the research objectives were fulfilled.

The thesis reveals that the residents were satisfied with their lives in Koli and had quite a positive attitude towards tourism and tourism development. This suggests that tourism in the area is sustainable at present. The residents criticized mainly the lack of basic services and the development of tourism in the region. The residents saw that the development of tourism is too slow and uncertain. The residents see that tourism activity could be increased in the area, and they would like to participate in the development of tourism, if given the chance.

Keywords: Sustainable Tourism, Nature Tourism, Local Residents

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MATKAILUN SUHDE YMPÄRISTÖÖN.....	7
2.1 Matkailun kestävä kehittäminen	7
2.2 Luontomatkailu osana kestävää kehitystä	9
2.3 Lisääntyvän matkailun haitat ja kantokyky.....	11
2.4 Matkailukohteen elinkaarimalli ja kantokyvyn rajat	13
3 MATKAILUN SUHDE PAIKALLISIIN ASUKKAISIIN	15
3.1 Matkailun vaikutukset yhteisöön.....	16
3.2 Yhteisön suhtautuminen matkailuun.....	18
4 TUTKIMUSKOHDDE	21
4.1 Kolin matkailun historia.....	22
4.2 Kolin matkailun nykytila	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
5.1 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	25
5.2 Tulosten analysointi ja luotettavuuden arviointi	28
6 TUTKIMUSTULOKSET	29
6.1 Kolin kylä ja kyläyhteisö.....	29
6.1.1 Kylä asuinpaikkana.....	30
6.1.2 Kyläyhteisön toimivuus	31
6.2 Matkailu ja matkailijat	33
6.2.1 Kokemukset matkailusta.....	34
6.2.2 Kokemukset matkailijoista	35
6.3 Ympäristön muutokset.....	37
6.4 Matkailun kehittäminen ja tulevaisuuden näkymät	38
7 YHTEENVETO.....	40
KUVIOT, KUVAT.....	43
LÄHTEET	44

LIITTEET

Liite 1 Kolin matkailun kehitysvaiheita

Liite 2 Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Kolin alueen matkailullisesta kehittämisestä on käyty kiivasta keskustelua jo yli kaksi vuosikymmentä luonnonsuojelijoiden ja matkailun kehittäjien välillä. Alun perin kiista alkoi matkailun kehittämisestä Kolille, ja kansallispuiston perustamisesta. Monet osapuolet ovat ottaneet asiaan kantaa lehdistössä, internetin keskustelupalstoilla ja jopa televisiossa. Keskustelu alueen matkailullisesta kehittämisestä näyttää puhkeavan aina uudelleen, kun alueelle ollaan suunnittelemassa uutta rakennusta tai laajennusta. Viimeksi tällainen tilanne sattui, kun suunnitelmat Kolin palvelukeskuksesta valmistuivat. Kolin alue ja kansallispuisto mielletään vahvasti luontomatkailualueeksi, joka halutaan säilyttää mahdollisimman koskemattomana. Samaan aikaan aluetta halutaan kehittää matkailijalähtöisesti kaikkine oheispalveluineen, mikä aiheuttaa ristiriitaa alueella. Luonnonsuojelijoiden pelkona näyttäisi olevan kulttuurimaiseman pilaantuminen ja liian matkailun aiheuttama eroosio muun muassa Kolin vaaroilla. Samanlaista keskustelua on käyty myös muualla Suomessa, esimerkiksi Pallastunturin matkailullista kehitystä suunniteltaessa.

Uusi palvelukeskus tullaan valmistuttuaan nimeämään Koli Culturaksi, ja sen tarkoituksena on tukea Kolin kansallispuiston toimintaa lisäämällä alueelle majoituskapasiteettia. Kohteen rakentamisen on määrä alkaa vuonna 2012 ja sen pitäisi valmistua 2015 vuoden loppuun mennessä. Kyseisen hankkeen päävetäjänä toimii Napa-Koli Oy, mutta se tekee tiivistä yhteistyötä myös Kolin matkailuyhdistyksen, Metsähallituksen ja Lieksan kaupungin kanssa. Palvelukeskuksen toteutus on vasta suunnitteluasteella, mutta sen ajatellaan olevan positiivinen asia Kolin alueelle, koska valmistuttuaan se tuo alueelle lisää työpaikkoja. Koli Culturan hankesuunnitelmassa kerrotaan, että palvelukeskus rakennetaan kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, ottamalla huomioon myös paikallisyhteisön tarpeen luonnon ohella.

Opinnäytetyön päätavoitteena on tarkastella alueen matkailullista kehitystä paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään matkailun mahdollisia vaikutuksia yhteisöihin ja paikallisten suhtautumistapoja matkailuun pitkään jatkuneen kehittämiskiistan innoittamana, sillä paikallisten mielipiteet

ovat jääneet taka-alalle ainakin mediassa. Samalla halutaan selvittää, toteutuvatko alueella tapahtuvan matkailun kestävät arvot nykyisellään, vai onko alueen matkailussa parantamisen varaa? Opinnäytetyössä pohditaan ensin kestävä matkailun käsitettä ja mitä kestävällä matkailulla käytännössä tarkoitetaan, kun puhutaan paikallisten asukkaiden tarpeista. Tämän jälkeen selvitetään mahdollisia matkailun vaikutuksia yhteisöön ja yhteisön mahdollisia suhtautumistapoja matkailuun.

Tutkimus rajataan koskemaan Kolin aluetta, kylää ja alueen vakituisia asukkaita. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja tietoa kerättiin haastattelemalla Kolin asukkaita. Haastattelut toteutettiin teemahaastattelurungon avulla, jonka teemat käsittelevät Kolin kylää asuinpaikkana, matkailun ja luonnon kestävyttä alueella. Kerätty haastattelumateriaali analysoidaan ennalta määriteltyjen teemojen mukaan, jonka jälkeen pohditaan, miten asukkaat kokevat matkailun ja miten kestävä matkailu alueella lopulta lopuksi on.

2 MATKAILUN SUHDE YMPÄRISTÖÖN

Matkailun suhdetta ympäristöön voidaan pitää ristiriitaisena, sillä matkailu tapahtuu aina sidoksissa johonkin tiettyyn ympäristöön ja paikkaan hyödyntäen paikan ominaispiirteitä. Matkailun avulla voidaan pyrkiä kehittämään alueita parempaan suuntaan esimerkiksi tuomalla alueelle työpaikkoja ja palveluita, mutta samalla matkailu voi vaikuttaa myös negatiivisesti alueensa luontoon ja sosiaaliseen kehitykseen. Jatkuvasti lisääntyvä matkailu voi vain korostaa tätä ristiriitaa entisestään, jos matkailun vaikutuksia ympäristöön ei huomioida tarpeeksi. Varsinkin Suomessa matkailu on merkittävä elinkeino pienillä paikkakunnilla ja syrjäseuduilla olevien matkailukeskusten yhteydessä. (Hemmi 2005, 41.)

Kansallispuistot ja muut luonnonsuojelualueet pyrkivät vastaamaan matkailijoiden tarpeisiin kehittämällä palveluitaan ja tarjoamalla uusia aktiviteetteja vanhojen lisäksi. Alun perin kansallispuistot ja suojelualueet perustettiin niiden edustamien luonnonarvojen tai kulttuuriperinnön suojelemisen vuoksi, jotta tulevat sukupolvet voisivat nauttia luonnosta sellaisena kuin menneet sukupolvet sen kokivat. Nykyisin matkailun kasvaminen ja sitä tukevien palveluiden monipuolistaminen aiheuttaa ristiriitaa suhteessa alueiden alkuperäiseen ideaan. Tämä tarkoittaa sitä, että matkailua on kehitettävä kestävästi ja ottaen samalla huomioon lisääntyvän matkailun vaikutukset luontoon ja paikalliseen kulttuuriin. (Sorsa 2003, 5.)

2.1 Matkailun kestävä kehittäminen

Kestävä kehitys käsitteenä sai alkunsa jo vuonna 1968 YK:n toimesta, jolloin sillä tarkoitettiin lähinnä luonnonvarojen järkevä käyttöä taloudellisessa mielessä, mutta myöhemmin käsite laajeni koskemaan myös ekologista ja sosiaalista kestävyyttä, kun massamatkailun vaikutukset matkailualueiden ympäristössä huomattiin. Matkailun yhteydessä käsitettä alettiin käyttää laajemmin vasta vuonna 1990. Kestävän matkailun lähestymistapa on sama kuin kestäväällä kehityksellä yleensä; se pyrkii ottamaan huomioon tulevat sukupolvet ja samalla tyydyttää matkailijoiden, elinkeinon ja paikallisyhteisön

tarpeet mahdollisimman pitkäjänteisesti. (Hynönen 2002; Sorsa 2003; Hemmi 2005, 75.)

Kestävän matkailun tavoitteena on ottaa kaikkien matkailun parissa toimivien osapuolien tarpeet huomioon mahdollisimman tasapuolisesti, vaikka ekologista kestävyyttä on yleensä painotettu taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä enemmän, ja syystäkin. Ekologiseen kestävyyteen panostaminen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi on tärkeää, ei pelkästään luonnon vuoksi, vaan koska myös ihminen on osaltaan riippuvainen luonnon tarjoamista raaka-aineista. Tämän vuoksi luonnon monimuotoisuutta ja sen säilymistä pidetään yhtenä kestävä matkailun perusedellytyksenä. Taloudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna kestävä matkailu pyrkii tuottamaan taloudellista hyötyä paikallisille asukkaille elinvoimaisella yritystoiminnalla ja lisäämällä alueen työpaikkoja. Sosiaalisesta näkökulmasta on tärkeää, että paikalliset asukkaat voivat halutessaan vaikuttaa alueensa matkailulliseen kehitykseen. Kaikkien ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten toimintojen täytyisi olla tasapainossa toisiinsa nähden, jotta matkailu olisi kestävä. (Hemmi 2005, 80.)

Maailman Matkailujärjestö WTO:n mukaan kestävä matkailun tulisi ylläpitää paikallisen kulttuurin eheyttä, tärkeitä ekologisia prosesseja, luonnon monimuotoisuutta ja elämää ylläpitäviä järjestelmiä, täyttäen samalla kestävyiden eri ulottuvuuksien tarpeet (Hemmi 2005, 80.) Matkailun edistämiskeskuksen mukaan nämä kestävä matkailun tavoitteet voidaan saavuttaa viidellä eri tasolla:

1. Talouden taso
2. Ympäristösuojelun taso
3. Kulttuuritaso
4. Sosiaalinen eli yhteiskunnallinen taso
5. Matkailijatytyväisyyden taso

Kaikkien näiden tasojen tulisi toimia päällekkäin ja sidoksissa toisiinsa, kuitenkin painottamatta mitään tasoa enemmän kuin toista. Keskeisin tutkimuksen kohde on yleensä ollut talouden taso, koska sillä on useimmiten myönteiset vaikutuksen kun tarkastellaan tuloja ja niiden vaikutusta kansantalouteen tai alueellisiin matkailutuloihin yleensä. Vuoristo (2009) kuitenkin toteaa, että kulttuuri ja sosiaalinen taso ovat uusimpia tutkimuksen

kohteita, koska nykyisin kiinnostuksen kohteina ovat kulttuuriympäristön ja kulttuurin säilyttäminen osana matkailun voimavaroja ja kestävyyttä.

Eri lähteissä matkailun kulttuurista ja sosiaalista tasoa pidetään erillisinä, mutta ne voidaan myös yhdistää samaksi sosio-kulttuuriseksi tasoksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti matkailun sosio-kulttuurista tasoa, sekä sen eri ulottuvuuksia. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden lähtökohtana on sukupolvien sisäinen ja välinen tasa-arvoisuus sekä kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Käytännössä tällä tarkoitetaan paikallisten asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä, paikallisidentiteetin vahvistamista ja matkailun tuomien hyötyjen jakamista tasan kaikkien alueen vaikuttajien kesken. Kun paikalliset asukkaat kokevat hyötyvänsä matkailusta, he hyväksyvät matkailijoiden saapumisen helpommin. Näin voidaan myös parantaa matkailijoiden tyytyväisyyttä ja viihtymistä alueella. (Sorsa 2003, 11.)

Matkailun kestävä kehittäminen on periaatteessa välttämätöntä, jotta matkailulle tarpeelliset luonnonvarat ja kulttuuriympäristö säilyisivät. Osaltaan tämä tarkoittaa sitä, että tällaisten matkailullisten alueiden liiallista käyttöä tulisi ehkäistä mahdollisuuksien mukaan. Kestävässä matkailussa on otettava huomioon, että kestävyys ei ole jatkuva tila, vaan siihen tulisi jatkuvasti pyrkiä, joten täysin kestävä matkailullista tilaa on melkein mahdotonta saavuttaa. Kestävässä matkailussa korostetaan myös pitkänäköisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta. (Sorsa 2003, 10.)

2.2 Luontomatkailu osana kestävä kehitystä

Luontomatkailu voidaan määritellä monella eri tavalla ja eri näkökulmista, joko matkailijan tai elinkeinoyrittäjän silmin. Kaikissa yleisissä määritelmässä yhteneväistä on, että luontomatkailu on matkailua, joka tapahtuu luonnossa ja luonnon ehdoilla, perustuen luonnon omaan vetovoimaisuuteen ja sen kestävyteen. Luontomatkailu pyrkii noudattamaan kestävä kehityksen mukaisia periaatteita siten, että luonnon kantokyky ja luonnon monimuotoisuus eivät häiriinny. Luontomatkailun kohteena on itse luonto, joka tuotekehityksen kannalta on itse resurssi ja raaka-aine, joka tulisi aina säilyttää mahdollisimman muuttumattomana. Tämän vuoksi luontomatkailulla on pyrkimys erottautua

esimerkiksi massaturismikohteista siten, että sillä on vähäisemmät ympäristövaikutukset, ja se tarvitsee vähemmän infrastruktuuria ympärilleen tukemaan matkailua. (Hemmi 2005, 333–334.)

Luonnon matkailullinen vetovoimaisuus merkitsee sitä, että luonto kaikkine elementteineen voidaan ymmärtää fyysiseksi kokonaisuudeksi, johon luontomatkailu perustaa olemassaolonsa. Näin ollen luonto fyysisenä resurssina on jatkuvan muutoksen alaisena, joko luonnon omien prosessien tai ihmisten tuomien rasitteiden takia. Periaatteessa matkailun suhde luontoon voi olla selvästi negatiivista tai positiivista; matkailu voi heikentää ympäristön laatua selvästi tai matkailu voi parantaa ympäristön laatua. Matkailu voi parantaa ympäristön laatua vain, jos alue on lähtökohtaisesti huonossa kunnossa, jota myöhemmin aletaan parantaa matkailijoiden innoittamana, tai jos alueella tapahtuva matkailu on luonteeltaan ekologista. Toisaalta alueesta ja matkailun luonteesta riippuen haittavaikutukset luontoon voivat olla myös vähäisiä tai muuten huomaamattomia. (Järviluoma 2006, 64.)

Luontomatkailun haittavaikutuksien takia Metsähallitus on kehittänyt yhdeksän kestävän luontomatkailun periaatetta sovellettavaksi lähinnä luonnonsuojelualueilla, mutta myös yleisesti luontomatkailukohteissa, joissa harjoitetaan yritystoimintaa:

1. Luonnon arvot säilyvät ja toiminta edistää luonnonsuojelua
2. Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän
3. Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä
4. Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät
5. Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistytymiseen paranevat
6. Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat
7. Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen
8. Viestintä ja markkinointi ovat laadukasta ja vastuullista
9. Toiminta suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä

Yksi näistä periaatteista on, että matkailussa tulisi ottaa huomioon paikalliset kulttuurit ja perinteet. Tämä tarkoittaa sitä, että paikalliseen kulttuuriin tutustutaan avoimin mielin ja se otetaan huomioon mahdollisimman hyvin elämysmahdollisuuksien tarjonnassa, sekä oppaina käytetään paikalliset olot hyvin tuntevia ihmisiä. Käyttämällä paikallista työvoimaa ja paikallisia tuotteita vaikutetaan myönteisesti myös paikalliseen talouteen ja työllisyyteen. (Hemmi

2005, 337–338.) Luontomatkailun kehittämisessä tulisikin huomioida myös paikalliset asukkaat, jotta yhteiselo matkailuyritysten kanssa samassa matkailullisessa tilassa onnistuisi (Hall & Saarinen 2004, 14.)

Kun halutaan selvittää, miksi luonto kiehtoo ihmisiä matkailullisena vetovoimana, on tarpeellista pohtia ihmisen suhdetta luontoon. Hemmin (2005, 319) mukaan ihmisen luontosuhde muodostuu emotionaalisista ja tiedollisista tekijöistä, joita yhdistävät arvot ja asenteet vaikuttavat luontosuhteeseen. Tämä tarkoittaisi sitä, että ihmisen omat luontokokemukset ja luonnontilaisesta ympäristöstä saadut kokemukset vaikuttavat luontosuhteen kehittymiseen. Luonnontilaisella kokemuksella tarkoitetaan fyysistä kokemusta erämaasta kansallispuistosta tai luonnonpuistoissa, kun taas luonnonkokemuksella viitataan kokemukseen eräretkiltä tai omalta kesämökiltä siten, että ihmisellä ei ole vaikutusta itse tilanteeseen, kuten laineen liplatukseen tai pakkasen purevuuteen. Matkailuelinkeinossa yritetään tuottaa palveluja, joissa nämä luontokokemukset yhdistyvät elämyksellisyyteen. (Järviluoma 2006, 51–53.)

Motivaatio matkustaa luontoon voi olla erään käsityksen mukaan myös sisäänrakennettu, eli tarve päästä luontoon on enemmänkin myötäsyttyinen kuin tiedostettu halu. Toisen käsityksen mukaan kaipuu luontoon on opittua: ihmisen luontosuhde muovautuu vähitellen lapsuudesta lähtien vaikuttaen myös ihmisen omaan maailmankuvaan. Monissa tutkimuksissa on todettu, että pelkkä luonnonympäristö aiheuttaa ihmisissä positiivisemmän psykofyysisen reaktion kuin rakennettu ympäristö tai kaupunkiympäristö. Esimerkiksi Suomessa parhaina luonnonympäristöinä koetaan vesiaiheiset paikat, kuten järven- ja merenranta, sekä metsä ja kesämökit. (Järviluoma 2006, 77–80.)

2.3 Lisääntyvän matkailun haitat ja kantokyky

Paikallisella tasolla matkailun pitkäaikaiset haitat aiheutuvat lähinnä loma-asuntojen ja hotellien sekä laskettelurinteiden tai teiden rakentamisesta. Muita suoria ja välittömästi näkyviä ympäristöhaittoja ovat ympäristön roskaantuminen, maaperän ja kasvillisuuden kulumisen tallautumisen seurauksena. Varsinkin luontoon suuntautuvan matkailun suhde itse luontoon on ristiriitainen; se kuluttaa luontoa, joka on samalla sen tärkein vetovoimatekijä

(Järviluoma 2006, 65–66). Maaston kulumisen alkaa joko polun tai tien rakentamisesta maastokohteeseen, ja matkailun lisääntyminen aiheuttaa aikaa myöten enemmän maaston kulumista. Matkailun kantokyky ilmaisee keskeisimmin kestäväen kehityksen kriteerejä, joka on otettava huomioon arvioitaessa lisääntyvän matkailun tuomia haittoja matkailualueella. Jos matkailu ei ole kantokyvyltään kestävä, se voi pitkällä aikavälillä rasittaa luontoa ja ympäristöä huomattavasti. (Hemmi 2005, 88.)

Matkailun kantokyvyllä tarkoitetaan useimpien määritelmien mukaan useasta osakokonaisuudesta riippuvia tekijöitä, kuten ekologista, taloudellista, sosiaalista ja visuaalista kantokykyä. Vaikeutena on määrittää tarkasti, milloin kantokyky on ylittynyt kunkin osatekijän kohdalla ja milloin muutokset ympäristössä ovat merkkejä kantokyvyn ylittymisestä. Ekologisessa mielessä kantokyvyn rajat ovat biodiversiteetin eli luonnon monimuotoisuuden säilymisessä. Jos luonnon monimuotoisuus vähenee matkailun takia, on ekologinen kantokyky ylitetty. Talouden kannalta kantokyky ylittyy silloin, kun paikallistalous joutuu uhraamaan voimavarojaan matkailun kehittämiseen siten, että alueen muut elinkeinotoiminnot tyrehtyvät. (mts.)

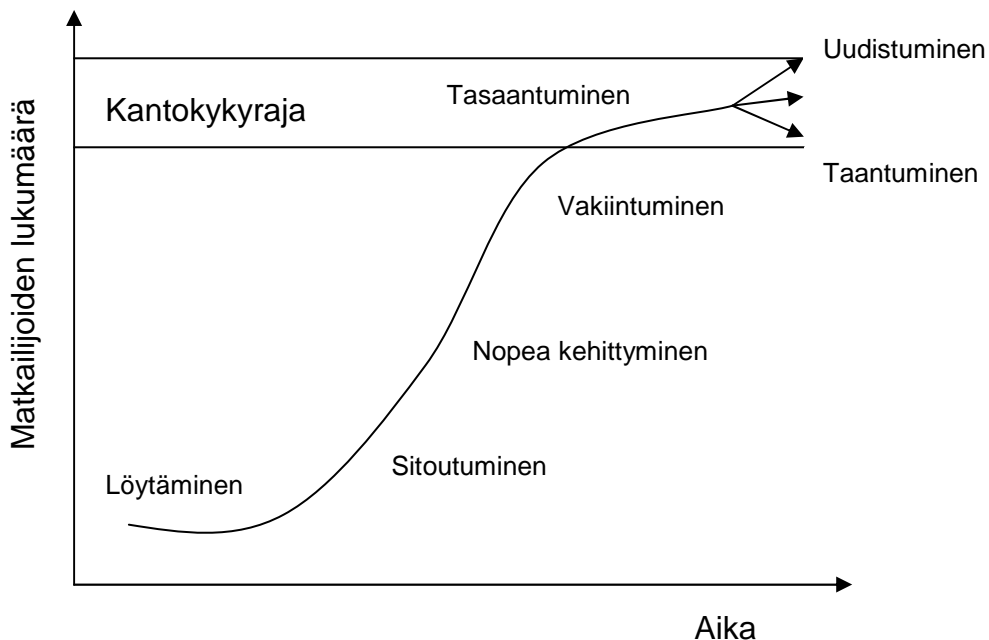
Visuaalinen kantokyky ylittyy silloin, kun matkailun vaatimat toiminnot häiritsevät matkakohteen visuaalisia ja esteettisiä vetovoimatekijöitä. Lisääntyvä matkailurakentaminen aiheuttaa maaston kulumista, ja maaston kulumisen voi aiheuttaa myös maiseman muuttumisen. Yleensä maisemalla tarkoitetaan visuaalista ympäristöä, jonka ihminen näkee tai havainnoi aisteillaan. Maisema käsitteenä jaetaan kahteen päätyyppiin: kulttuurimaisemaan ja luonnonmaisemaan. Kolin alueella ja vaaroilla nämä kaksi maisematyyppiä yhdistyvät, sillä Ukko-Kolin huipun näkymät ovat luonnon ja kaskimaatalouden muovaama kulttuurimaisema sekä yksi Suomen tunnetuimmista kansallismaisemista. Matkailu voi muuttaa molempia maisematyyppejä joko huonompaan tai parempaan suuntaan riippuen ihmisen toiminnasta. Merkittävämpinä maiseman muokkaajana on matkailurakentaminen, varsinkin suurten palvelukeskusten, ja teiden rakentaminen. (mts.)

Eryteisesti matkailuelinkeinon kannalta tärkeä osatekijä on sosiaalinen kantokyky: kun matkailijoiden määrä matkailualueella lisääntyy, tapahtuu

ruuhkautumista, joka voi vaikuttaa paikallisten ja matkailijoiden viihtyvyyteen alueella. Jos alueella tapahtuvien matkailijoiden välisten tai matkailijoiden ja paikallisten välisten kohtaamisten sietokyky ylittyy, on matkailu kestämatöntä. Tosin matkailijoiden sietokyky riippuu myös vahvasti matkailun luonteesta, esimerkiksi massaturismikohteessa kohtaamisten sietokyky on korkeampi kuin luontomatkailukohteilla. Sosiaalista kantokykyä voidaan myös kuvata akkulturaatiokäsitteen avulla, jolloin lisääntyvä matkailu lisää paikallisyhteisön tietoisuutta muusta maailmasta ja vahvistaa alueen taloutta. Tällainen kulttuurinen yhdenmukaistuminen muun maailman kanssa voi kuitenkin vaikuttaa negatiivisesti alueen omaan kulttuuriin, paikallisyhteisöjen tai jopa perheiden yhteenkuuluvuuden tunteeseen. (Hemmi 2005, 88.)

2.4 Matkailukohteen elinkaarimalli ja kantokyvyn rajat

Matkailukohteen elinkaari vaikuttaa oleellisesti siihen miten asukkaat suhtautuvat matkailuun ja missä kohdealueen kantokyvyn rajat menevät. Butler (Hemmi 2005) kehitti vuonna 1980 matkailukohteen elinkaarimallin (Kuvio 1), joka kuvaa matkakohteen eri kehitysvaiheita:

Kuvio 1 Matkailukohteen elinkaari, Butler 1980 (Hemmi 2005, 92.)

Matkakohteen löytämisvaiheessa matkailijoiden ja yritysten määrät ovat pieniä. Alueelle saapuvat matkailijat ovat enimmäkseen niin sanottuja innovaattoreita, jotka löytävät alueen vielä koskemattomana, puhtaine luontoineen ja paikallisine yrityksineen. Tässä vaiheessa paikallisten suhtautuminen matkailuun on myönteistä, ja matkailua aletaan kehittää paikallisin voimin. Matkailukohteen sitoutumisvaiheessa paikalliset alkavat tuottaa palveluita ensisijaisesti matkailijoiden käytettäväksi ja liiketoiminta kasvaa. Matkailusta alkaa tulla säännöllisempää ja organisoidumpaa kohdematkailua, jolloin myös julkinen sektori osallistuu matkailukohteen kehittämiseen ja markkinointiin. Säännöllisen matkailun seurauksena matkakohde kehittyy nopeasti, ja matkailijoiden määrä ylittää paikallisten asukkaiden määrän. Uusia ulkopuolisia yrityksiä ilmestyy alueelle, ja paikallislähtöinen matkailun kehittäminen vähenee. Tällöin ilmaantuvat myös ensimmäiset ympäristöhaitat, ja alueelle aletaan kehittää erilaisia ohjelmapalveluja tukemaan matkailua sekä korvaamaan alkuperäisiä vetovoimatekijöitä. Kehityksen seurauksena kohdealueen ulkopuolisen valvonnan ja suunnittelun tarve kasvaa. (Hemmi 2005, 92.)

Matkailualueen vakiintumisvaiheessa voidaan puhua jo massaturismikohteesta. Alueen matkailijamäärien kasvu on hidastunut, mutta kokonaismäärät jatkavat kasvuaan. Suuret matkailijamäärät vaikuttavat selvästi ympäristön laatuun, ja tyytymättömyys paikallisissa kasvaa. Alueelle on kehittynyt oma matkailukeskus majoitus-, ravitsemis- ja viihdepalveluineen, jonka asiakaskunta koostuu pääasiassa yksilöllisistä massamatkailijoista. Matkailun merkitys alueen taloudelle on suuri, jonka vuoksi myös alueen markkinointia tehostetaan matkailijamäärien ylläpitämiseksi. (mts.)

Ohitettuaan vakiintumisvaiheen matkailualueen kehitys on tasaantunut ja melkein pysähtynyt. Alueen ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat ovat suuria, mikä merkitsee alueen kantokykyrajan saavuttamista. Lisäksi alueella esiintyy palveluiden liikatarjontaa, mikä lopulta johtaa kilpailutilanteeseen ja heikompien yritysten häviämiseen. Matkailijamäärät vähenevät entisestään palveluiden häviämisen myötä. Tällöin matkailukohteella on kaksi vaihtoehtoa, joko alue taantuu pystymättä enää kilpailemaan muiden matkailukeskittymien kanssa vaipuen lopulta unohduksiin, tai se pyrkii

uudistumaan radikaalisti julkisen sektorin ja paikallisten avulla. Paikallisella tasolla kestävän kehityksen tavoitteena on välttää matkailukeskuksien taantumavaihe. (Hemmi 2005, 96.)

Butlerin elinkaarimallia voidaan pitää Suomessa enemmänkin kehitystä ennustavana ja päätöksen tekoa auttavana välineenä. Ongelmana Suomessa on matkailukohteiden kausiluontoisuus ja yhteen vetovoimatekijään nojaavat kohteet. Esimerkiksi Lapissa matkailun huiput koetaan talvikaudella ja infrastruktuuria kehitetään talvea ajatellen. Suomessa ei myöskään yllätä samanlaisiin matkailija määriin kuin Euroopan aurinkolomakohteissa, joissa vakiintumis- ja tasaantumisvaiheen ongelmat voivat olla näkyviä. Luontomatkailuun painottuneissa kohteissa tärkeimmän resurssin, luonnon, turmeltumista tulisi välttää pitämällä matkailija määrät pieninä, jotta taantumisvaihe vältetään ja kestävä matkailun periaatteet toteutuisivat. (mts.)

3 MATKAILUN SUHDE PAIKALLISIIN ASUKKAISIIN

Matkailu on elinkeino, jonka kautta matkailijat ja paikalliset kohtaavat toisensa hetkellisesti; matkailijat kohtaavat paikallisen vain kerran, mutta paikallinen kohtaa matkailijoita matkakohteen luonteesta riippuen toistuvasti. Toisin sanoen matkailijat ovat anonyymejä ihmisiä, jotka tulevat viettämään vapaa-aikaansa, ja irrottautumaan arjesta matkailukohteen asukkaiden keskuuteen, jolloin vaarana on, että asukkaat voivat joutua kokemaan matkailijoiden vapaa-ajanvietosta aiheutuvat lieveilmiöt. Matkailijamäärien lisääntyminen voi vaikuttaa paikallisyhteisöön monilla eri tavoilla, esimerkiksi elintarvikekaupan myyntituotteissa, kun tuotteita valikoidaan turistien ostomieltymyksien mukaan. On syytä selvittää, miten paljon matkailu voi loppujen lopuksi vaikuttaa yhteisöön. Vaikka kestävän matkailun yhtenä perusedellytyksenä on kulttuurin säilyttäminen ja hyödyn tuottaminen paikallisyhteisölle, matkailu yrittää usein hyötyä paikallisen kulttuurin eri elementeistä; paikan hengestä, perinteistä tai identiteetistä. (Siivonen 2002, 44.)

Sosiaalinen identiteetti on ihmisen minä -käsityksen osa, joka muodostuu pitkälti sen mukaan, mihin ryhmään tai kulttuuriseen piiriin ihminen kuuluu.

Sosiaalinen identiteetti näkyy parhaiten silloin kun ihminen puhuu omaa murrettaan, jakaa yhteisönsä arvot tai suosii omaa yhteisöään. Kun yhteisön jakamia arvoja uhataan, yhteisön yhteenkuuluvuuden tunne ja yhtenäisyys yleensä lisääntyy. Ryhmän yhteiset tavat ja normit luovat turvallisuuden tunteen ja auttavat ihmisiä selviytymään arjesta. (Vilkko-Riihelä 2003, 674–675.)

3.1 Matkailun vaikutukset yhteisöön

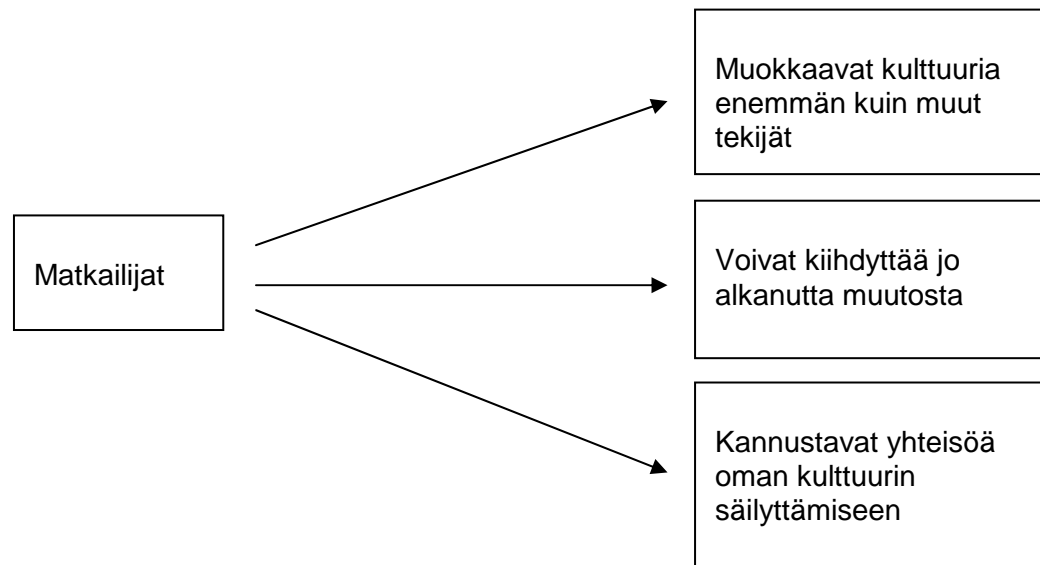
Muutamissa tutkimuksissa on yleisesti pohdittu globalisaation ja matkailun vaikutuksia, niin ihmisiin yksilöinä kuin yhteisöihinkin. Huolena on, että globalisaatio lisää ihmisten yksilöllisyyttä ja vähentää yhteenkuuluvuuden tunnetta pienissä yhteisöissä. Oletuksena on myös, että globalisaatiosta johtuen ihmisten henkinen pahoinvointi ja ahdistuneisuus lisääntyvät eli ihmisen identiteetti ei ole enää kulttuuri- tai pakkasidonnainen. Kulttuurinen identiteetti muuttuu jatkuvasti ajan myötä ja matkailijat voivat vaikuttaa sen eri elementteihin muokaten näin kulttuuria. (George, Mair & Reid 2009, 98–99.) On myös todettu, että kiintymys paikalliseen luontoon sekä maisemiin voi vaikuttaa siihen, miten paikalliset vastaanottavat kasvavan matkailun mahdolliset haittavaikutukset ja siihen, miten hyvin matkailun ja paikallisten yhteiselo onnistuu samalla matkailullisella alueella.

Yleensä ihmisen kiintymystä yhteisöön ilmaisee parhaiten, kuinka kauan yksilö on asunut alueella ja mistä hän on kotoisin. Useimmiten ne asukkaat, jotka ovat asuneet koko ikänsä samalla alueella, reagoivat turismin tuomiin sosio-kulttuurisiin vaikutuksiin herkemmin kuin muut, lyhyempiäaikaiset asukkaat. On kuitenkin todettava, että asukkaiden omat mielipiteet matkailusta ja sen vaikutuksista ympäristöön, sekä suhteet muihin paikallisiin vaikuttavat kiintymyksen syntymiseen ja vahvuuteen oleellisesti. (McDonald, Riden & Williams 1995; Gu & Ryan 2007.)

Kiintymystä ympäröivään luontoon ja yhteisöön voidaan määritellä myös paikkakiintymyksellä. Paikkakiintymyksen (place attachment) käsitteellä tarkoitetaan ihmisen kiintymystä johonkin tiettyyn maantieteelliseen alueeseen, joka muodostuu silloin, kun ihminen pystyy tunnistamaan eri alueiden ominaisuudet toisistaan ja liittämään tiettyjä tunteita alueisiin, kuten omat

muistonsa ja kokemuksensa. Paikkakunnalla tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa vastarintaa, kun paikallisten tuntema ympäristö ei olekaan samanlainen kuin ennen. (McDonald ym.1995; Gu & Ryan 2007.)

Robinson (Holden 2006) totesi vuonna 1999, että matkailijat voivat vaikuttaa yhteisöön ainakin kolmella eri tavalla (Kuvio 2):

Kuvio 2 Matkailijoiden vaikutukset yhteisöön (Holden 2006, 152.)

Todennäköisyys siihen, että matkailu auttaisi kulttuuria säilymään, on pieni. Todennäköisempää on, että matkailu lisää esimerkiksi median tai teknologian aloittamaa muutosta alueella. Toisaalta matkailijoiden antama palaute paikallisesta kulttuurista voi kasvattaa asukkaiden ylpeyden tunnetta kulttuuristaan, joka muutoin olisi vähenemään päin tai jo kadonnut. Paikalliset voivat myös kiinnittää enemmän huomiota omaan kulttuuriinsa pyrkimällä säilyttämään sitä ja vähentämällä matkailun vaikutuksia. (Holden 2006, 152.)

Siivosen mukaan (2002, 45) matkailun lisääntyessä jatkuva vieraiden ihmisten virta ja matkailijoiden mainonnasta saamien mielipiteiden ja ennako-odotusten kohteena oleminen voi joissakin tapauksissa loukata jopa paikallisen yksityisyyttä, koska myös paikallisella on omat näkemyksensä ja kokemuksensa paikallisesta elämästä. Tämä ei kuitenkaan koske sellaisia paikallisia, jotka saavat toimeentulonsa suoraan matkailusta; he ovat valmistautuneita täyttämään oman roolinsa matkakohteen edustajana ja asiakaspalvelijana matkustajan silmissä. Ne paikalliset, jotka eivät suoraan hyödy matkailusta,

voivat tulla haluamattaan edustaneeksi omaa paikkakuntaansa. Ristiriitaa voi aiheuttaa myös paikallisten ja matkailijoiden erilaiset roolit ja niiden vaihtelut: matkailijat ovat lomalla ja paikalliset töissä palvellen lomalaisia. Tällainen isäntä –vieras -asetelma voi pitemmälläkään rasittaa palvelualoilla työskenteleviä ihmisiä. (Siivonen 2002, 37–48.)

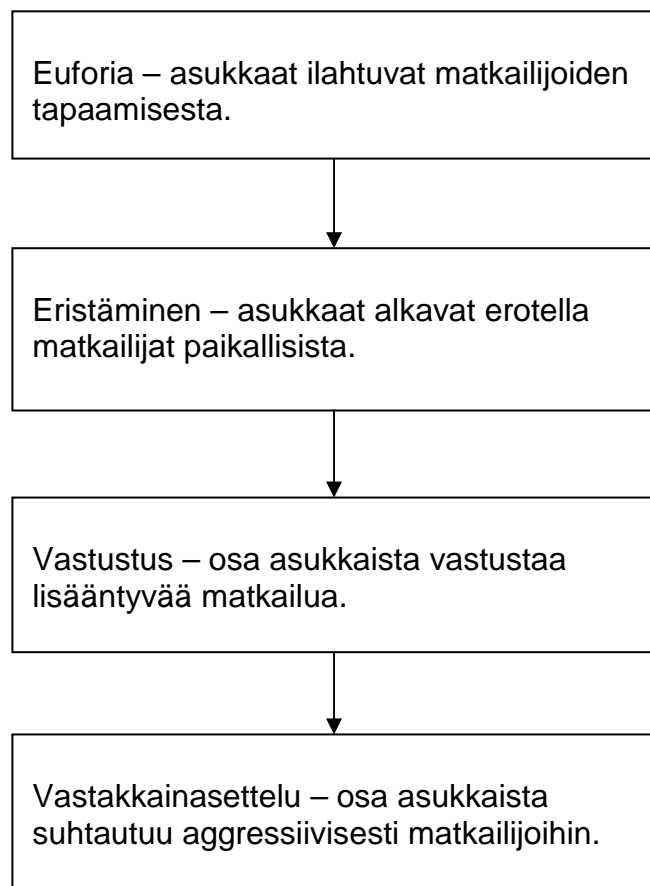
Suurissa matkailukeskityksissä yksityisen tilan puute voi johtaa äärimmäisissä tapauksissa siihen, että paikallisten julkisia juhlia vietetään sesonkien ulkopuolella tai matkailijoiden muuten saavuttamattomissa. Varsinkin yksityisen tilan käyttö matkakohteena voi olla pidemmän päälle haasteellista, sillä jos tilan matkailullinen käyttö loppuu, matkailijat saattavat paremman tiedon puuttuessa etsiä paikkaa, ja tietämättään häiritä paikallisten yksityisyyttä. Matkailua voidaan edistää kulttuurisesti kestäväksi, kun paikallisille asukkaille annetaan tilaa toimia matkailun ulkopuolella ja kehittää kulttuuriaan. (Siivonen 2002, 37–48.)

3.2 Yhteisön suhtautuminen matkailuun

Vuorovaikutussuhteet paikallisten ja matkailijoiden välillä voivat olla monisärmäisiä; matkailija on usein muodostanut ennakkokäsityksen kohdealueen luonnosta ja palveluista esimerkiksi mainoksista tai esitteistä, kun taas paikallisilla on omat käsityksensä kohdealueesta. Erilaiset käsitykset ja kokemukset kohdealueesta voi aiheuttaa ristiriitaa paikallisten ja matkailijoiden välillä, sillä ennako-odotukset osapuolien toiminnasta ei välttämättä täyty halutulla tavalla. (Siivonen 2002, 37–48.)

Kuva omasta kotiseudusta kaikkine ihmisineen ja maisemineen on ihmiselle tärkeä, ja ihmisen oma kulttuurinen identiteetti muotoutuu pitkälti ympäristön asettamien arvojen pohjalta. Usein on myös niin, että käsitykset ja kokemukset kohdealueesta vaihtelevat paikallisten kesken. Paikallisten asukkaiden kannalta olisi suotavaa, että kohdealueesta annetut mielikuvat ovat tarpeeksi monipuolisia, jotta paikallisten on helppo kokea ne omakseen. Pienillä paikkakunnilla ristiriidan voi huomata helpommin, sillä matkailijoiden on vaikeampi sulautua ihmismassaan. (Siivonen 2002, 37–48.)

Kuten Butlerin elinkaarimallissa selvitettiin, paikalliset suhtautuvat varsin positiivisesti matkailijoihin matkakohteen löytämisvaiheessa ja asukkaat hyötyvät matkailijoista taloudellisesti. Matkailijamäärien lisääntyessä asukkaat alkavat kuitenkin vastustaa alueen kehitystä. Ne asukkaat, jotka ovat huomanneet matkailun aiheuttamat muutokset, eivät välttämättä vastusta kehitystä, vaan voivat olla halukkaampia tukemaan alueen toisenlaista kehitystä (Chi, Dyer & Gursoy 2010, 381). Doxeyn vuonna 1975 kehittämän Irridex Index -teorian (Kuva 3) mukaan paikalliset asukkaat voivat suhtautua matkailuun ja matkailijoihin neljän eri tason mukaan. Doxey esittää, että asukkaat eivät välttämättä käy läpi kaikkia tasoja järjestyksessä, vaan yhteisön sisällä olevat pienemmät ryhmät voivat suhtautua matkailuun eri tavalla kuin valtaryhmä. (Holden 2006, 154.)

Kuvio 3 Irridex Index (Holden 2006, 154.)

Ensimmäisellä, euforisella tasolla, matkailijoiden määrä pysyy vähäisenä, jolloin paikalliset asukkaat voivat toimia vuorovaikutuksessa matkailijoiden kanssa ja suhtautuminen alueen matkailuun on yleisesti ottaen positiivista. Toisella tasolla

paikalliset alkavat erottaa omat rutiininsa matkailijoista ja nähdä kasvavan matkailun tuomat taloudelliset hyödyt. Tämä näkyy alueella kasvavana yritystoimintana, jolloin vaarana on, että myös asukkaiden väliset suhteet alkavat painottua liiketoimintaan. Kolmannella tasolla matkailu jatkaa kasvuaan ja siitä on tullut merkittävä kaupanteon väline. Paikallinen yritystoiminta joutuu kilpailemaan ulkopuolelta tulevien kaupallisten yritysten kanssa, jolloin paikallisten hyötysuhde matkailuun heikkenee. Tällöin osa paikallisista alkaa vastustaa lisääntyvää matkailua ja matkailun kaupallisuutta. Viimeisellä, vastakkainasettelun tasolla, osa paikallisista asukkaista suhtautuu avoimen aggressiivisesti matkailijoita kohtaan. Pahimmillaan tämä voi purkautua erilaisina mielenosoituksina matkailijoita tai matkailuyrityksiä kohtaan. Viimeisen tason vihamielinen suhtautuminen toteutuu enimmäkseen massaturismikohteissa, joissa alueen infrastruktuuri perustuu suurimmaksi osaksi matkailijoiden viihdyttämiseen. (Holden 2006, 154.)

Myös Boissevain (Holden 2006) vuonna 1996 kehittämässä teoriassa käsitellään paikallisasukkaiden mahdollisia kulttuurin suojelemiskeinoja:

1. piilotettu vastustus
2. kulttuurin piilottelu
3. eristäminen
4. rituaalit
5. järjestetyt protestit
6. väkivaltainen käyttäytyminen

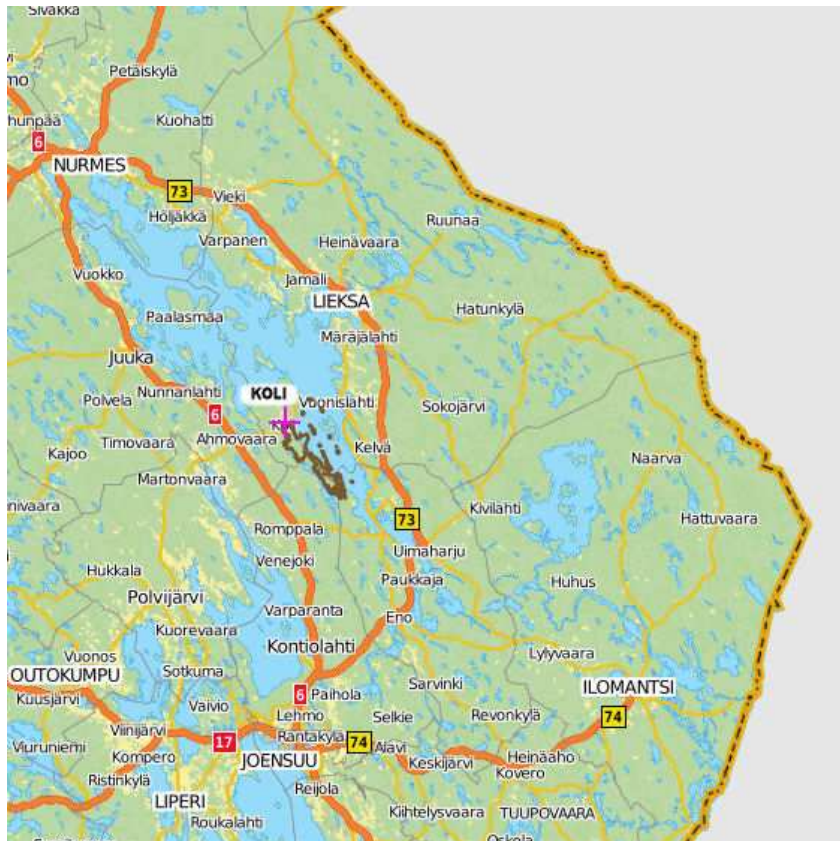
Teorian mukaan keinot vaihtelevat yhteisön sisällä ja esiintyvät joko samanaikaisesti tai vaihtoehtoisesti myötäillen hieman Doxeyn esittämää mallia matkailuun suhtautumisesta. Lievimmin ilmenevä suojelukeino on piilotettu vastustus, jossa paikalliset asukkaat välttävät suoraa yhteyttä matkailijoihin, esimerkiksi puhumalla pahaa tai stereotypoimalla matkailijoita ilman, että matkailijat huomaavat. Paikalliset voivat myös olla paljastamatta kulttuurinsa osia, esimerkiksi pitämällä omia juhliansa sesongin ulkopuolella. Eristämistä voi tapahtua kirjaimellisesti tai paikallisten mielessä, esimerkiksi aitaamalla yksityiskäyttöön tarkoitettut alueet tai siirtämällä tapahtumat ja kokoontumiset alueelle, jossa matkailijat eivät käy. Vahvasti uskonnollisissa tai pitkät kulttuuriperinteet omaavissa maissa voidaan myös turvautua rituaaleihin, jotka luovat tuttuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä vahvistavat paikallisten

identiteettiä. Suojelukeinot voivat pahimmillaan johtaa järjestettyihin protesteihin tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen. (Holden 2006, 155–156.)

Krista Héllenin (2002, 53–61) vuosina 1998 ja 2000 Turunmaan saaristossa tekemän tutkimuksen mukaan paikalliset ja vapaa-ajan asukkaat suhtautuvat alueen turismiin melko kielteisesti. Tutkimustuloksista selvisi, että suurin osa asukkaista ei halunnut lisätä alueen matkailullista käyttöä. Asukkaat kokivat, että turismista on haittaa alueen luonnolle ja rauhalle, koska turistit mm. liikaavat ja roskaavat luontoa sekä häiritsevät asukkaita meluamalla ja ruuhkauttamalla teitä. Asukkaiden mielestä haitat johtuvat siitä, että matkailijat ovat piittaamattomia alueen luonnosta, koska he eivät joko osaa tai eivät välitä kohdella alueen luontoa oikein. Kohdealueen luonto koettiin erityiseksi paikaksi, jossa vain paikallisilla tai alueen hyvin tuntevilla oli taito liikkua oikein luontoa häiritsemättä. Matkailijoiden osaamattomuus laajennettiin koskemaan ihmisen luontosuhdetta; turistit leimattiin kaupunkilaisiksi, jotka ovat etääntyneet luonnosta. Matkailijoiden välinpitämättömyys liitettiin myös mukavuuksien ja huvin tavoittelemiseen haittavaikutuksista huolimatta. Asukkaiden antama kritiikki kohdistuu erityisesti alueen päätöksentekoprosessiin, varsinkin kansallispuistojen alueella. Asukkaat voivat kokea, että päätökset esimerkiksi alueen käytön suunnittelussa ja rajoituksissa tehdään ylhäältä käsin ilman että heidän mielipidettään otetaan tarpeeksi huomioon.

4 TUTKIMUSKOHDE

Tutkimuksen kohteena on Pohjois-Karjalassa sijaitseva Kolin kylä ja alueen paikalliset asukkaat. Kylä sijaitsee Pohjois-Karjalan suurimmista kaupungeista Joensuusta ja Lieksasta noin 80 kilometrin päässä. Maantieteellisesti katsottuna Kolin alue levittäytyy Lieksan, Kontiolahden ja Joensuun kunnan alueille, mutta tässä tutkimuksessa Kolin alueella tarkoitetaan vain Lieksan kunnalle kuuluvaa aluetta Pielisjärven länsirannalla (Kuva 1).

Kuva 1 Kolin kylän ja kansallispuiston sijainti kartalla (Metsähallitus, Maanmittauslaitos 2011)

Matkailullisesti katsottuna Kolin kansallispuisto on alueen huomattavin vetovoimatekijä sen kulttuuristen arvojen ja luonnon vuoksi. Kolin alueen markkinoinnissa hyödynnetäänkin pitkälti Ukko-Kolin huipulta avautuvaa kansallismaisemaa ja erämaista tunnelmaa. (Metsähallitus 2011.)

4.1 Kolin matkailun historia

Ennen pysyvän asutuksen saapumista Kolin alueelle, Kolin vaaroja pidettiin myyttisenä paikkana, jossa asui haltioita ja menninkäisiä; tunnetuimpana hahmona lienee edelleen noita Ukko Kinolainen. Perimätietona pidetyt tarinat kertovat myös, että Kolilla toimitettiin uhrimenoja metsänhaltijoiden lepyttämiseksi ja rikollisia tuomittiin käräjillä heittämällä heidät alas Kolin rinteeltä. Pysyvä asutus alkoi muodostua alueelle vuonna 1790, jolloin pääasiallisen elanto saatiin kaskimaataloudesta, jota Kolin kansallispuistossa harrastetaan vieläkin metsänhoidollisena toimenpiteenä. (Karttunen & Lovén 2006, 76.)

Kolin alueella on pitkä matkailullinen historia, sillä alueella on harjoitettu matkailutoimintaa jo yli sadan vuoden ajan, suurimpana matkailunähtävyytenä Ukko-Kolin huipulta avutuvat näkymät. Kolin matkailu on perustunut alusta asti luonnon vetovoimaan ja alue tunnetaan vahvasti luontomatkailukohteena. Kiista Kolin kehittämisestä ja kansallispuistosta alkoi kaksikymmentä vuotta sitten, kun Kolin alueen matkailullista kehittämistä alettiin miettiä laajemmassa mittakaavassa kuin aikaisemmin (Huotari 2011.)

Alueen ulkopuolisilla sijoittajilla oli Suomen sen hetkisen taloustilanteen vuoksi paljon rahaa käytettävissään, joka aiottiin investoida Kolin Paimenvaaraan seitsenkerroksisen kalliohotellin muodossa. Muita samanlaisia hankkeita oli vireillä, joiden mukaan Kolin rinteet olisivat tulleet täysin matkailuyritysten hyötykäyttöön. Kaiken kaikkiaan Kolin hankkeisiin aiottiin investoida noin 500 miljoonan euron edestä rahaa. Puheet Kolin käytöstä matkailullisesti sai Kolin kehityksestä huolissaan olleet ihmiset liikkeelle kansalaisadressin muodossa, jossa ehdotettiin kansallispuiston perustamista alueelle. Yksityiset maanomistajat eivät kuitenkaan pitäneet ajatuksesta, sillä kansallispuiston perustaminen olisi tiennyt maanmenetyksiä, ja osittain myös toimeentulon vähentymistä. (Huotari 2011.)

4.2 Kolin matkailun nykytila

Suojelukiistan jälkeen matkailusta on pyritty tekemään kannattava elinkeino vaihtelevalla menestyksellä, sillä useimmat matkailua varten suunnitellut kaavoitukset ja toimintasuunnitelmat ovat syystä tai toisesta epäonnistuneet (Lovén & Saarinen 2000, 145). Nykyään suurin osa alueen 250 asukkaasta saa toimeentulonsa suoraan tai välillisesti matkailusta, joko yksityisinä yrittäjinä tai suurempien yritysten työntekijöinä (Kolin kylä). Matkailu näkyy myös kylän infrastruktuurissa, joka on suunniteltu miellyttämään matkailijoita ja matkailijoiden tarpeita, ei niinkään asukkaiden tarpeita (Karttunen & Lovén 2006, 77.)

Kun Kolin matkailullisia kehitysvaiheita (liite1) verrataan Butlerin elinkaarimalliin, voidaan huomata, että alueen matkailu on aikaa myöten käynyt läpi lähes kaikki kehitysvaiheet, kuitenkin ylittämättä matkailun katokyvyn rajoja. Nykyään

Kolin matkailullinen kehitys lienee uudestaan uudistumisvaiheessa, sillä alueen matkailua yritetään saada uudelleen nousuun kansallispuiston läheisyyteen suunnitellun palvelukeskuksen muodossa. Koli Cultura -palvelukeskuksen yksi päävetäjästä ja toimeenpanijana on hyvinkääläinen Napa-Koli Oy, muita ovat Lieksan kaupunki ja Metsähallitus. Alueena palvelukeskus kattaisi yli yhdeksän hehtaaria kansallispuistossa sijaitsevan Ukko-Kolin juurelta Purnulammen rantaan (Napa-Koli Oy.)

Alue käsittäisi viiden tähden leirintäalueen, kolmen ja neljän tähden retkeilyhotellit, hotellin palveluineen sekä loma-osakkeina ja perinteisinä loma-asuntoina palvelevia paritaloja sekä saunakylän (Napa-Koli Oy). Alue aiotaan rakentaa kestävän kehityksen periaatteita noudattaen mahdollisimman ympäristöystävälliseksi. Alueen rakentamisessa otetaan huomioon sekä esteettömyys että soveltuvuus kansallismaisemaan. Tavoitteena on korkealaatuisella arkkitehtuurilla edistää koko alueen imagoa. Niin rakentamisessa kuin palvelutoiminnan kehittämässä ja energiaratkaisuissakin otetaan huomioon esteettisyys, luonnonarvot ja kestävä kehitys. (Hankesuunnitelma.) Palvelukeskuksen olisi tarkoitus tukea kansallispuiston toimintaa ja helpottaa liikennevirtaa kansallispuiston alueella rakentamalla maanalainen parkkialue palvelukeskuksen maille. Keskuksen olisi tarkoitus tukea myös yleisesti Kolin matkailua tarjoamalla lisää majoituspaikkoja noin tuhannella vuodepaikalla. (Havu 2008.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö oli luonteeltaan tapaustutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää Kolin paikallisten asukkaiden mielipiteitä ja suhtautumista alueen matkailuun ja sen lisääntymiseen. Tapaustutkimuksella pyritään usein selittämään jotakin tiettyä tapahtumaan tai tapausta koskien jotakin tiettyä aluetta, ryhmää, yhteisöä tai organisaatiota, vastaamalla kysymykseen *miten* tai *miksi* (Swanborn 2010; Laine, Bamberg, Jokinen 2007.) Tapaustutkimusta tehdessä vaikeutena on yleensä selvittää, milloin tapaus täyttää tapaustutkimuksen kriteerit. Laine ym. (2007) kuitenkin esittää, että tapaustutkimuksen kriteerit ovat

täyttyneet silloin, kun tapauksessa on jokin kiinnostava tekijä tai jännite, joka herättää huomiota, mutta tutkimus ei kuitenkaan saisi olla pelkästään tapahtuman tai ilmiön kuvaus.

Tässä tutkimuksessa nuo kriteerit näyttäisivät toteutuvan ainakin jännitteen ja tutkimuskohteen osalta, sillä tutkimuksen kohteena on yhteisö ja jännitteenä matkailun kehittäminen, mistä alueella on kiistelty jo vuosia. Lisäksi tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan kysymykseen, *miten* asukkaat kokevat alueelle suuntutuvat matkailulliset kehittämistoiveet ja matkailijat. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla paikallisia asukkaita, joko puhelimitse tai kasvotusten. Puhelimitse tavoitettiin sellaisia, joita ei muuten ehkä olisi tavoitettu kasvotusten. Eräänlaisena havainnollistavana tekijänä matkailun kasvusta käytettiin alueelle rakennettavaa palvelukeskusta, Koli Culturaa.

Haastatellut henkilöt olivat Kolin paikallisia asukkaita, vanhimman henkilön ollessa 75-vuotias, ja nuorimman 30-vuotias. Haastatellut henkilöt saivat vapaasti vastata ennalta määrättyihin kysymyksiin ja kertoa oman mielipiteensä alueen matkailusta sekä elämästään Kolilla. Tutkimus aloitettiin marraskuussa 2010 tutustumalla kestävän matkailun periaatteisiin ja paikallisväestön asenteita kuvaaviin teorioihin. Teoriaosuus ja haastattelurunko valmistuivat loppuvuoden aikana, ja haastattelujen kerääminen tapahtui tammi-maaliskuun 2011 aikana. Tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysi valmistuivat myös alkukevästä 2011.

5.1 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Tapaustutkimukselle asetettujen tavoitteiden vuoksi luonnollisinta oli käyttää laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä aineiston keräämisessä ja analysoinnissa. Laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusta on usein pidetty pehmeänä tapana hankkia tietoa, eikä niin tieteellisenä kuin määrällistä tutkimusta. Laadullisella tutkimuksella pyritäänkin Glesnen ja Peshkinin (1992) mukaan ymmärtämään tutkittavien näkökulmia, ei niinkään yleistettävyyteen, kuten määrällisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 22.) Määrällisestä tutkimuksesta poiketen laadullisen tutkimuksen muina tunnusmerkkeinä

voidaan pitää hypoteesittomuutta, aineistonkeruumenetelmiä, aineiston määrää ja tulosten erilaista esittämistapaa (Eskola & Suoranta 2003, 13–15.) Laadullisen tutkimuksen päämäärä on siis laadussa ja ymmärryksessä, ei määrässä tai yleistettävyydessä, siksi laadullisen tutkimuksen yleisimpinä aineistonkeruumenetelminä voidaan pitää haastatteluja, kyselyjä tai havainnointia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73).

Aineistonkeruu menetelmänä käytettiin tässä tutkimuksessa teemahaastatteluja. Teemahaastattelut sopivat hyvin tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, koska ne lähtevät oletuksesta, että kaikkia ihmisen kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tuntemuksia voidaan tutkia haastattelemalla (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.) Lisäksi haastattelut ovat joustavuudessaan hyvä aineiston keruutapa, koska haastattelija voi tilanteesta riippuen vaihdella kysymysten järjestystä ja oikaista mahdollisesti syntyviä väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jonka aihepiirit, teemat, ovat ennalta määrättyjä haastattelijan toimesta. Hirsjärven ja Hurmeen (2002, 48) mukaan teemahaastattelut ovat varsin neutraali tapa hankkia tietoa, koska sitä ei voida suoranaisesti liittää pelkästään kvalitatiiviseksi tai kvantitatiiviseksi menetelmäksi, eikä se ota kantaa haastattelukertojen lukumäärään. Kaikkein tärkeintä on, että yksittäisten kysymysten sijasta haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa ottaen keskeisesti huomioon haastateltavien näkökulmat. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 77) kuitenkin toteavat, että haastattelija voi käyttää rakentavia kysymyksiä apunaan saadakseen merkityksellistä tietoa tutkimuksen tarkoitukseen nähden. Tärkeintä on, että haastattelijalla on edes jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista, että kaikki teema-alueet käydään läpi (Eskola & Suoranta 2003, 86.)

Ennen haastattelujen suorittamista suunniteltiin haastattelurunko aiheita käsittelevän kirjallisuuden avulla. Haastattelujen teemat lähtevät liikkeelle ensin Kolin kylästä ja sen toiminnasta kestävän matkailun eri tasojen kautta, tulevan palvelukeskuksen toimintaan (liite 2). Rungossa oli hahmoteltuna apukysymyksiä, joiden avulla saatiin haluttua tietoa vähimmäistapauksissa, jos haastateltava oli vähäsanainen tai muuten hiljainen. Haastattelut pyrittiin

muuten pitämään mahdollisimman avonaisina, ja kysymysten järjestystä muutettiin haastateltavan mukaan, kuitenkin käymällä läpi kaikki teema-alueet. Osan haastateltavien kohdalla keskustelu oli niin vapaa, että kysymyksiä ei tarvittu, vaan vastaukset tulivat keskustelun kuluessa ilmi. Muutamia täsmentäviä kysymyksiä esitettiin, mikäli vastaukset olivat epämääräisiä.

Haastattelut tehtiin joko haastateltavan henkilön kotona, työpaikalla tai puhelimitse, ja ne nauhoitettiin haastateltavien luvalla. Kaikille haastateltaville soitettiin ensin ja kysyttiin, että haluavatko he osallistua tutkimukseen. Eskola ja Suoranta (2003, 92) pitävät puhelinhaastatteluja tehokkaana tapana kerätä tietoa, ajanhallinnan ja varsinkin kustannussäästöjen vuoksi. Puhelinhaastattelujen luotettavuutta on epäilty, samoin kuin sähköpostin käyttöä tiedon hankinnassa, osaltaan vain kokemuksen puutteen vuoksi (Eskola & Suoranta 2003, 86), mutta tässä tutkimuksessa puhelinhaastattelut ja käyntihaastattelut tukevat toisiaan, sillä osa asukkaista halusi osallistua haastatteluun puhelimitse ja osa suostui haastateltavaksi kasvotusten. Jos tutkimuksessa olisi pyritty pelkästään käyntihaastatteluihin, haastateltavien määrä olisi jäänyt varsin vähäiseksi, jopa laadullisessa tutkimuksessa.

Laadullista tutkimusta käsittelevässä kirjallisuudessa ei selvästi kerrota, kuinka suuri otantajoukon tulisi olla, vaan haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta (Hirsjärvi & Hurme 2004, 58.) Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaankin *harkinnanvaraisesta näytteestä*, mikä tarkoittaa, että tutkijan itsensä on päätettävä, milloin näyte on sopivan kokoinen ja milloin haluttu tieto on saavutettu. (Eskola & Suoranta 2003, 61; Hirsjärvi & Hurme 2004, 58.) Aineiston riittävyyden arviointi varsinkin mielipiteisiin ja kokemuksiin liittyvässä tutkimuksessa on hankalaa, koska mielipiteitä on yhtä paljon kuin on yksilöitä. Tämän vuoksi puhutaan myös aineiston *kyllääntymisestä* eli saturaatiosta: aineisto ei enää tuota tutkimuksen kannalta uutta tietoa, vaan alkaa toistaa jotakin tiettyä peruslogiikkaa tai sanomaa (Eskola & Suoranta 2003, 63.) Tässä tapauksessa tutkimusaineisto alkoi kyllääntyä jo kuuden haastattelun kohdalla, mutta haastatteluja kerättiin varmuuden vuoksi yhteensä kahdeksan.

5.2 Tulosten analysointi ja luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimusaineiston analysoinnissa hankaluutena on aineiston sisällön laajuus ja se, miten tutkija lähtee etenemään aineistonsa analyysissä. Tuomi & Sarajärvi (2002, 94) ehdottavat, että analyysin tulisi keskittyä tutkimuksen tehtävään tai tarkoituksen täyttämiseen karsimalla pois sellainen aineisto, jolla ei tutkimuksen kannalta ole merkitystä. Tässä opinnäytetyössä keskitytään siis aineistolähtöiseen analyysiin, jossa sopiva kokonaisuus muodostetaan kerätystä aineistosta.

Koska tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilla, aineisto oli luonnollisinta purkaa teemoittain (Eskola & Suoranta 2003, 152.) Silloin tutkijan on mahdollista käyttää valmiita teoreettisia näkemyksiä ja mahdollisesti myös omia kokemuksiaan vuorovaikutteisesti analysoidessaan aineistoa. Tässä tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan kestävän matkailun ja paikallisväestön asenteita kuvaavien teorioiden kautta, joihin myös teemahaastattelun runko pohjautuu, sekä pyritään löytämään oleellista tietoa suhteessa tutkimuksen tarkoitukseen.

Laadullista tutkimusta käsittelevässä kirjallisuudessa pohditaan paljon kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta ja sen arvioinnista. Syynä tähän on laadullisen tutkimuksen erilainen käsitteistö ja luotettavuuskriteerien hämäryys verrattaessa määrälliseen tutkimukseen. Määrällisessä tutkimuksessa luotettavuus perustuu tulosten yleistettävyyteen ja toistettavuuteen, kun taas laadullisessa tutkimuksen keskiössä on itse tutkija ja tutkijan subjektiivisuus. Näin ollen luotettavuuden arviointi kohdistuu koko tutkimusprosessiin ja tutkijan tekemiin valintoihin. (Eskola & Suoranta 2003, 210.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa puhutaan yleensä *reliabiliteetista* ja *validiteetista*, vaikka käsitteitä kritisoidaan niiden määrällisten vaikutteiden takia. Reliabiliteetin käsitteellä tarkoitetaan sitä, että yhdestä henkilöstä saadaan sama tulos kahdella erillisellä tutkimuskerralla. On kuitenkin huomattava, että erityisesti yksilöitä tutkittaessa mielipiteet saattavat vaihdella riippuen ajasta ja paikasta, joten saman tuloksen saaminen kahdella erillisellä kerralla voi olla vaikeaa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 186.) Puhuttaessa

validiudesta, käsite voidaan jakaa moneen luokkaan, joista yksi on rakennevalidius. Tällä käsitteellä tarkoitetaan käytännössä, koskeeko tutkimus sitä, mitä sen on oletettu koskevan, eli vastaako tutkimus esitettyihin ongelmiin. Rakennevalidiuden arvioinnissa on luotettava tutkijan omaan tulkintaan. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 186.) Tässä tutkimuksessa luotettavuus pyritään arvioimaan ensisijaisesti rakennevaliditeetin pohjalta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen tuloksia tarkastellaan ensisijaisesti kestävän matkailun eri tasojen kautta korostamalla sosiaalista tasoa ja matkailua. Tulosten käsittely aloitetaan Kolin kylästä asuinpaikkana, matkailua käsittelevistä aihepiireistä ympäristön muutoksiin. Tämän jälkeen pohditaan, toteutuvatko kestävän matkailun periaatteet, miten asukkaat kokevat matkailun ja matkailijat Kolin kylässä sekä pyritään löytämään aineistosta samankaltaisuuksia suhteessa Robinssonin ja Doxeyn teorioihin.

Haastatteluja tehtiin yhteensä kahdeksan: kolme puhelimitse ja viisi kasvotusten. Kaikki haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat Kolin vakituisia asukkaita. Haastatelluista henkilöistä kolme oli eläkkeellä, kolme sai toimeentulonsa suoraan matkailusta, yksi sai toimeentulonsa vain välillisesti matkailusta ja yksi ei saanut toimeentuloaan ollenkaan matkailusta. Osa henkilöistä oli syntyperäisiä kolilaisia ja osa vastanneista oli muuttanut Kolille muualta Suomesta. Tekstissä erotellaan haastateltavia sen mukaan, olivatko he asuneet Kolilla aina (aa), olivatko he paluumuuttajia (pm) tai olivatko he muuttaneet muualta (mm). Lisäksi tekstissä näkyy haastateltavien syntymävuosi.

6.1 Kolin kylä ja kyläyhteisö

Haastattelut aloitettiin keskustelemalla asukkaiden kanssa Kolin luonteesta asuinpaikkana, asukkaiden suhteista muihin paikallisiin sekä heidän suhteestaan luontoon, koska se miten asukkaat näkevät ja kokevat oman elinympäristönsä voi vaikuttaa myöhemmin myös matkailijatytyväisyyteen

alueella. Tekstissä on myös aikaisemmin selvitetty, että kiintymys paikkaan, yhteisöön ja alueen luontoon voi vaikuttaa asukkaiden suhtautumiseen ja asennoitumiseen matkailuun. McDonald ym. (1995) ja Gu & Ryan (2007) ovat todenneet, että kiintymystä paikkaan ilmaisee parhaiten se, kuinka kauan yksilö on asunut alueella ja mistä hän on kotoisin.

6.1.1 Kylä asuinpaikkana

Haastatelluista henkilöistä suurin osa on asunut Kolilla vähintään vuosikymmenen, vain kaksi haastatelluista kertoi asuneensa Kolilla vähemmän aikaa: toinen viisi ja toinen kolme vuotta. Haastatelluista kolme oli syntyperäisiä kolilaisia, kaksi oli muuttanut Joensuusta, kaksi Etelä-Karjalasta, ja yksi sanoi olevansa Karjalasta vanhempiansa mukana tullut evakko. Kun haastatelluilta kysyttiin, mikä sai heidät muuttamaan Kolille, selvisi, että kaikki olivat enemmän tai vähemmän päätyneet Kolille joko töiden, avioliiton tai tilan jatkamisen vuoksi. Mitään syvällisempää syytä Kolille muuttoon ei annettu. Ainoastaan yksi asukas (pm-64) kertoi Kolin olleen aina kotipaikka, jonka vuoksi suhde Koliin on läheinen. Muut asukkaat kertoivat Kolin olevan viihtyisä asuinpaikka, ja kaiken tarpeellisen saa ostettua kylältä, vaikka palveluiden vähyyttä kritisoidaan. Eräs asukas (mm-58) kertoo Kolin olevan todella hyvä lapsiperheille, ja toinen (mm-66) kuvaili Kolia ”lintukodoksi”, josta suuremman kaupungin paheet ovat vielä kaukana.

Kaikki vastanneet kertoivat liikkuvansa paljon luonnossa ja kokivat alueen luonnon olevan vähintään ihana. Yksi asukas (mm-36) kertoo käyneensä aikoinaan paljon metsästävässä ja viihtyvänsä edelleen hyvin luonnossa. Toinen asukas (pm-44) sanoo leikkisästi, että hänet voisi luokitella melkein ”viherpiipertäjäksi”. Kaksi muuta haastateltavaa pohti suhdettaan Kolin luontoon hieman lähemmin: asukas mm-80 kertoo, että Koli on hänen mielestään yksi kauneimmista paikoista koko Suomessa ja luonnossa liikkuminen on hänelle tärkeä asia, ja mm-58 kertoo, että luonto on kaikkein parasta ja ehkä se tärkein syy Kolilla viihtymiseen.

Kolin luonteesta asuinpaikkana kertoo, että kukaan haastatelluista ei suunnitellut muuttavansa Koliilta pois vaan näkivät tulevaisuutensa positiivisesti.

Yksi asukas (mm-80) kertoo viihtyvänsä kylällä niin hyvin, että pois muuttaminen ei tule kyseeseen. Lisäksi kaksi asukasta (mm-58, mm-66) mainitsee työtilanteensa olevan hyvällä mallilla, joten muuttaminen ei ole todennäköistä. Asukkaiden keskuudessa huolta aiheuttaa ainoastaan terveyspalveluiden puute. Varsinkin eläkeläiset kokevat tulevaisuutensa hieman epävarmana ja arvelivat joutuvansa muuttamaan kylältä pois, jos oma kunto heikkenee. Myös nuoremmat, vielä työelämässä olevat asukkaat tiedostavat saman ongelman. Kolin kylältä katsottuna lähin terveysasema sijaitsee Juuassa noin puolen tunnin ajomatkan päässä, joten ilman autoa kylässä ei tule toimeen. Yksi asukas (pm-64) kertoi, että asukkaat saatetaan ohjata jopa Joensuun terveysasemalle 80 kilometrin päähän, eikä Lieksankaan terveysasemalle aina pääse.

Palveluiden puutetta muutenkin kuin terveyden osalta kritisoidaan. Kaikki asukkaat sanovat ruokakaupan olevan ehdottomasti tärkein ja käytetyin palvelu kylän keskustassa. Vain kaksi asukasta (mm-51, mm-66) mainitsee käyttävänsä satunnaisesti kaupan yhteydessä olevaa postia. Yksi asukas (mm-58) kertoo joskus turhautuneensa kaupan tarjontaan:

– – just erikoisempia juureksia ei saa, esimerkiks punajuurta ei saa, niiku tämmösenä raakana– – jotkut tämmöset ärsyttää joskus ku semmosen takkii joutuu lähemmään. Mut se menekki sen kyllä ymmärtää sen kaupanki kannalta mutta on se silleen asukkaan kannalta välillä ärsyttävää.

Asukkaan kommentista käy ilmi, että palveluiden vähyyden voi ymmärtää, koska kylällä ei ole paljon asukkaita. Eräs toinen kyläläinen (mm-66) kertoo, että useimmat kyläläiset hakeutuvat omatoimisesti muihin kuntiin palveluiden perässä, ja että palveluiden puutteeseen on kylässä jo totuttu. Neljä asukasta mainitsi haluavansa kylälle pankkiautomaatin, joka on kylällä jossakin vaiheessa ollut, mutta sittemmin viety pois. Eräs asukas (aa-46) ei usko, että pankkipalveluja saadaan enää Kolille takaisin.

6.1.2 Kyläyhteisön toimivuus

Selvitettäessä asukkaiden suhdetta muihin paikallisiin, vastauksista kävi ilmi, että kaikki haastateltavat suhtautuivat varsin neutraalisti muihin asukkaisiin. Vastauksista saa sellaisen kuvan, että apua saa, kun tarvitaan ja kaikkien

kanssa ollaan sovussa, mutta kahden asukkaan kommenteista selviää, että kaikki ei ehkä ole sitä miltä, näyttää. Asukas mm-80 kertoi kokevansa suhteensa muihin paikallisiin hieman kaksijakoisena: hän on ystäväystynyt parhaiten sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat muuttaneet muualta Kolille, ja suhteet koko ikänsä Kolilla asuneisiin ovat jääneet hieman etäisemmiksi. Samalla hän kertoi muidenkin muualta tulleiden huomanneen saman, mutta mitään syytä tällaiselle tuntemukselle hän ei osannut antaa. Kylälle takaisin muuttaneen asukkaan (pm-64) kommenteista selviää, että kohtelu ei ole aina ollut tasa-arvoista kaikkien syntyperäisten kolilaistenkaan kesken:

– – Kolikihan on silleen, että täällä on tää Hattusaari, että oli aikoinaan vähän syrjäseuttuu, vähän ulkopuolinen, että nyttenhän tää on ihan oikeesti mökkiläisten lomaparatiisi. Mut sillon tää oli vähän syrjässä ja niinku monella muullaki paikkakunnalla, ku meet ja on vähän jakaantunu se porukka kahtia, ni nii se oli täälläki. Mutta ei se enää niin miun mielestä ole, vaan Hattusaarenki aluetta on ruvettu arvostamaan, mutta tosi on että täällä ei ihan asuta vierivieressä – –

Asukkaiden suhdetta kyläyhteisöön voidaan määritellä myös heidän aktiivisuudestaan kyläyhteisön toiminnassa ja tapahtumissa. Haastatelluista kuusi sanoi ainakin haluavansa osallistua kylässä järjestettyihin tapahtumiin, mutta ajanpuutteen vuoksi osallistuminen on jäänyt vähemmälle. Kaksi asukasta kertoi osallistuvansa tapahtumiin melko aktiivisesti: toinen (mm-80) osittain työnkautta kulttuuritapahtumiin, ja toinen (mm-66) oli mukana Kolin kyläyhdistyksessä puheenjohtajana ja perustamassa Eukkokonklaavi -nimistä ryhmää. Yksi asukas (pm-64) kertoi isänsä olleen aikoinaan aktiivisesti mukana yhdistystoiminnassa, minkä vuoksi asukas tiesi Kolin yhdistystoiminnasta mutta juuri ajanpuutteen vuoksi ei ole itse päässyt osallistumaan. Eräs asukas (pm-44) kertoi olleensa keräämässä adressia Kolin urheilukentän puolesta, joka aiottiin myydä viinitilayrityksen käyttöön. Hän osallistui myös Kolin Paimenvaaran suojelemiseen silloin, kun kiista Kolin kehittämisestä oli pahimmillaan.

Kolilla järjestetään vuosittain monia tapahtumia, osaa tapahtumista kuten Kolin Jazzia, Ahmahiihtoa, maisemahiihtoa ja Vaarojen maratonia mainostetaan Pohjois-Karjalassa yleisesti, esimerkiksi lehdissä ja internetissä. Kylällä järjestetään myös paljon sellaisia tapahtumia, jotka on tarkoitettu pääasiassa

paikallisille asukkaille, kuten sadonkorjuu juhla, taiteiden yö ja rantakala -ilta. Siivosen (2002, 37–48) mukaan ainakin suurissa matkailukeskittymissä paikallisväestön julkisia juhlia voidaan viettää esimerkiksi matkailusesonkien ulkopuolella tai muuten matkailijoiden saavuttamattomissa, mikä voi johtua siitä, että paikalliset tuntevat oman yksityisen tilansa uhatuksi. Kolin kylässä paikallisten kesken järjestettävät tapahtumat ovat erään asukkaan (mm-80) mukaan avoimia, mutta tiedottaminen on erään toisen asukkaan (pm-64) mukaan salamyhkäistä. Tämä voi johtua siitä, että kylän tapahtumista tiedotetaan pääasiassa Kolin kyläkaupan ilmoitustaululla, ja jonkin verran niin sanotun ”puskaradion” kautta, jolloin osa asukkaista ja matkailijoista ei välttämättä saa tietoa kaikista tapahtumista.

Asukkaiden kommentteista voidaan siis päätellä, että suhde yhteisöön ei yllä yhtä syväälle tasolle kuin suhde Koliin paikkana tai kotina. Kun asukkailta kysyttiin, joutuvatko he muuttamaan arkista toimintaansa matkailun sesonkien mukaan, suurin osa vastasi kieltävästi. Yksi toimeentulonsa suoraan matkailusta saava asukas (mm-66) kertoi elävänsä yrittäjänä täysin sesonkien mukana, mutta se kuului hänen mukaansa asiaan. Eräs toinen asukas (pm-64), jolla ei ollut mitään tekemistä matkailun kanssa, kertoi, ettei hän halua mennä Kolin kauppaan ainakaan uuden vuoden aikana. Tällä hän ilmeisesti tarkoitti matkailijoita, joita on Koliilla paljon, varsinkin uutena vuotena. Asukkaiden vastauksista päätellen alueella ei ole vielä nähtävissä isäntä–vieras -suhdetta muuten kuin matkailun parissa työskentelevillä asukkailla.

6.2 Matkailu ja matkailijat

Kaikki haastatteluun osallistuneet asukkaat kokivat matkailun kylällä varsin positiivisesti, vaikka esiin nousi muutamia pulmiakin. Matkailua käsittelevissä aiheissa ja kysymyksissä keskityttiin käsittelemään matkailun taloudellista ja sosiaalista tasoa, sillä Hemmin (2005, 80) mukaan taloudellisen ja sosiaalisen tason tarkoituksena on hyödyttää paikallisia asukkaita elinvoimaisella yritystoiminnalla ja lisäämällä alueen työpaikkoja.

6.2.1 Kokemukset matkailusta

Asukkaiden mielestä alueella jo olevat matkailuyritykset tuottavat jonkin verran hyötyä paikallisille, ainakin työllistävänä tekijänä. Erään asukkaan (pm-64) mielestä kyläkauppa on säilynyt juuri matkailun ansiosta, ja toinen asukas (mm-58) kertoi, että laskettelurinteet ja hiihtoladut pysyvät kunnossa matkailun vuoksi. Kaksi matkailun parissa yksityisyrittäjänä toimivaa asukasta (mm-58, mm-66) kertoivat käyttävänsä paikallista työvoimaa omien mahdollisuuksiensa mukaan. Asukkaiden vastauksista voidaan siis päätellä, että matkailutoiminta otetaan positiivisesti vastaan, ja se hyödyttää jonkin verran asukkaita.

Kun asukkailta kysyttiin, ovatko he huomanneet ristiriitoja paikallisten asukkaiden ja matkailuyrittäjien kanssa, asukkaat kertovat, etteivät he ole käytännössä huomanneet mitään. Asukas mm-80 tiivistää muiden asukkaiden näkemykset:

– –osa paikallisista on selvästikkin matkailun kehittämisen kannalla, mutta osa taas toivoo että nää luonto ja maisema näkökohdat voittaa. Ja täällä on paikallisilla tietysti hirveesti erillaisia arvotuksia ja välillä on edelleen pieniä ristiriitoja ei ehkä niin kuin joskus menneinä vuosina, kun kansallispuistoo oltiin tänne perustamassa. Edelleen vähän kaksjakone juttu, osa paikallisista on vastaa ja osa puolesta.

Asukkaat siis tiedostavat, että vanha riita matkailun kehittämisestä on olemassa, mutta se ei enää näy paikkakunnalla, eikä vaikuta paikallisten elämään. Eräs asukas (mm-58) pohti, että alueella aikoinaan ollut luonnonsuojeluriita on jättänyt alueelle parantumattoman haavan, joka on osittain siirtynyt myös lapsille. Samalla asukas toivoo, että riita ymmärrettäisiin unohtaa antamalla matkailulle enemmän tilaa kehittyä. Eräs asukas (pm-64) toteaa, että esillä ovat olleet enemmän luonto ja luonnonsuojelija, joten ristiriidalla ei välttämättä ole mitään tekemistä matkailun kanssa.

Yhtenä Metsähallituksen kansallispuistoihin luomien sääntöjen mukaan, matkailun tulisi hyödyntää paikallista kulttuuria. Kun asukkaiden kanssa pohdittiin, hyödyntääkö matkailu tarpeeksi paikallista kulttuuria, muutama asukas huomautti, että alueella ei oikeastaan ole sellaista poikkeuksellista kulttuuria, jota voisi hyödyntää. Samaan aikaan kuitenkin havaittiin, että alueen

vesistöjä voitaisiin käyttää enemmän matkailussa. Eräs asukas (mm-58) arveli, että alueen matkailuyritysten voimavarat eivät välttämättä riitä esimerkiksi alueen historian tutkimiseen, jos siihen ei riitä kiinnostusta. Samalla hän totesi, että osa alueella työskentelevistä ihmisistä ovat jo niin paikallisia, että paikallisuus näkyy heidän työssään.

Asukkailta kysyttiin, että ovatko he tyytyväisiä siihen, miten Kolia mainostetaan ja esitetään mediassa. Tähän saatiin suoraan kieltävä vastaus. Aikaisemmin on todettu, että se miten asukkaat näkevät ja kokevan oman elinympäristönsä ei välttämättä kohta matkailijoiden näkemyksiä ja odotuksia alueesta, kuten Siivonen (2002) on todennut. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko asukkaat tyytyväisiä siihen, millainen mielikuva Kolista annetaan matkailijoille, ei vastauksia saatu aivan odotetusti. Sen sijaan selvisi, että asukkaat ovat tyytymättömiä, koska mainontaa ei juuri ole. Matkailun parissa yrittäjänä toimivan asukkaan (mm-66) kritiikki kohdistuu alueen suurimman matkailutoimijan PKO:n (Pohjois-Karjalan Osuuskauppa) toimintaan:

– –PKO:n omistaa niiku me, ihmiset tavallaan, et meidän ääni ei siilleen niinku kuulu ollenkaan, vaikka että kaikki lasketteluhommat, Levit, Rukat, Ylläokset, niitähän huudetaan koko mediat täynnä. Siis on Hesarissa ja esim. kaikki Novat, sehän on semmosta yhtä rumputululta, mutta Kolia ei ikinä mainita, ei ikinä. Että joku yhteishyvä lehti, ni onhan se kiva tietysti mainostaa siellä ku se tulee kaikille PKO:n omistajille, tai niinku S-omistajille, mutta se tavottaa sen pienen kapeen alan– –

Kommentista käy ilmi, että Kolia mainostavat kanavat ovat varsin suppeat. Eräs toinen asukas (pm-64) toteaa, että markkinointi ja mainonta eivät aina onnistu paikallistenkaan yritysten osalta, koska hekin luottavan omiin kontakteihinsa. Asukas mm-51 arveli, että alueella ei liiku tarpeeksi rahaa, että mainontaan voitaisiin panostaa. Asukas pm-64 kuitenkin huomauttaa, että mainontaa suunnataan paljon enemmän Venäjälle kuin Suomeen, jonka vuoksi mainonta Suomessa ei ole näkyvää.

6.2.2 Kokemukset matkailijoista

Kolille saapuu paljon ulkomaalaisia matkailijoita ympäri vuoden, varsinkin kesä- ja talvisesonkina. Suurimman osan ulkomaalaisista turisteista muodostavat venäläiset, jotka viihtyvät Kolilla varsinkin talvisesonkien aikaan. Toisen ryhmän

muodostavat Euroopasta tulleet ryhmät, jotka koostuvat yleensä saksalaisista tai ranskalaisista. Kun asukkaiden kanssa keskusteltiin matkailijoiden kansallisuudesta, kaikki asukkaat mainitsivat venäläiset sellaisena ryhmänä, joiden käytös on välillä pistänyt silmään. Asukas mm-80 kertoo ihmettelevänsä venäläisten Euroopan omistaja -asennetta, mutta se ei häntä kuitenkaan paljon haitannut. Toinen asukas (pm-44) kertoi, että venäläiset eivät välttämättä kunnioita paikallisia lakeja tai tapoja, mutta yleisesti ottaen alueella tullaan toimeen venäläisten kanssa.

Asukkaat kokivat, että Kolilla liikkuvat matkailijat kunnioittavat paikallisia oloja, ja ovat viihtyneet alueella hyvin. Asukas mm-58 kertoi, että hakiessaan kerran postia, muutama matkailija oli ihmetelty, että millä Kolin asukkaat elävät:

– –Nii se voi tuntuu, et tää on nii laaja alue, ku tuntuu ku ois erämaassa, että ei pystys tullee toimeen. Mutta kyllä mie koen, että nykyihmiset on niin valveutuneita et ne tietää että täällä maalla on niiku aika raskasta ja rankkaa työtä ku vielä EU:n puolelta tulee kaikki valvonnat. Miusta tuntuu että vielä enempi kaupunkilaiset kunnioittaa.– –

Sama asukas kertoi myös ilahtuvansa huomattessaan, että samat matkailijat palaavat alueelle kerta toisensa jälkeen. Erään toisen asukkaan (mm-66) mukaan matkailijat eivät edes itse tietä, mikä alueella viehättää. Monet ovat sanoneet, että alueen vetovoima johtuu luonnon rauhasta ja maiseman kauneudesta, mutta asukkaan mielestä alueen matkailullinen vetovoimaisuus johtuu vain siitä, *että jokaiselle löytyy sitä jotain, mutta kukaan ei varmasti tiedä mitä se jotain on.*

Asukkaiden kommentteista ja mielipiteistä voidaan päätellä, että suhtautuminen matkailuun ja matkailijoihin on positiivista ja matkailijat ovat viihtyneet alueella hyvin. Doxeyn Irridex Index -teoriaa ja Robinssonin kulttuurin suojelemiskeinoja ajatellen, Kolin asukkaat ovat euforian vaiheessa, eikä tarvetta kulttuurin ja paikallisten elintapojen suojeeluun ole. Matkailijoiden vaikutuksia yhteisöön ei voi tunnistaa haastateltujen asukkaiden kommentteista. Asukkaat kertoivat, että heidän mielestään alueelle mahtuu vielä matkailijoita ja matkailutoimintaa, mutta alueen kehittäminen on ollut liian hidasta.

6.3 Ympäristön muutokset

Matkailun tulisi toteuttaa ainakin viittä eri tasoa samanaikaisesti ollakseen kestävä, yhtenä niistä ympäristönsuojelun taso. Luontomatkailuun painottuneissa matkailukohteissa, kuten Kolilla, luonto on matkailun tärkein resurssi, joka tulisi säilyttää mahdollisimman koskemattomana.

Asukkaiden mielestä muutoksia alueen luonnossa tai ympäristössä ei juuri ole tapahtunut. Asukkaista vain kaksi oli huomannut muutoksia käytännössä. Toinen näistä asukkaista (pm-44) oli huolissaan Loma-Kolilla sijaitsevan Käränkälammen vesitilanteesta. Asukas kertoi kalastaneensa lammella jo monia vuosikymmeniä ja on nyt huomannut, että vesi ei ole enää yhtä puhdasta kuin ennen. Asukas ei osannut sanoa mitään syytä lammen tilanteeseen, eikä uskonut matkailulla olevan mitään tekemistä asian kanssa. Toinen asukas (aa-46) kertoi joskus harmitelleensa luontopolun rakentamista hänen parhaan lakkasuonsa poikki, mutta totesi sitten kaikkien pääsevän kulkemaan alueella helpommin. Yksi asukas (mm-80) oli huomannut Loma-Kolin matkailurakentamisesta aiheutuneet visuaaliset haitat Ukko-Kolin huipulta, mutta totesi muutoksen olevan pieni. Asukas mm-66 mukaan matkailijat tuovat jonkun verran roskaa alueelle, mutta totesi ongelman olevan lähinnä mökkiläisten, sillä osalla ei ole sopimuksia jätteiden kuljettamisesta pois alueelta.

Asukkaiden mielestä alueen luontoa ei ole tarpeellista suojella enempää. Yksi asukas (pm-44) haluaisi suojella kotinsa läheltä liito-oravien asuinalueen. Eräs toinen asukas (mm-66) kertoi vitsaillen haluavansa suojella hotelli Kolin ja Luontokeskus Ukon välisen tilan, koska häntä ärsyttää huipun lähellä tyhjäkäynnillä olevat autot. Kaksi asukasta kuitenkin toteaa, että jos matkailijamäärät Kolilla kasvavat, asioita pitäisi miettiä uusiksi. Asukas mm-58 pohti, että jos luontoa suojellaan liikaa, ihmisten kiinnostus aluetta kohtaan voi pahimmassa tapauksessa loppua.

Kun asukkailta kysyttiin, kunnioittavatko matkailijat alueen luontoa asukkaat olivat sitä mieltä, että kunnioitus paikalliseen luontoon on vuosien saatossa parantunut. Yhden vastaajan (mm-66) kommentti nousi ylitse muiden:

Ei. Suoraan ja vilpittömästi sanoen ni ei ne kunnioita. Että ensinnäki jo se että opasteet on ahterista, ni se tarkoittaa sitä että sieltä puuttuu ihmisiltä, sekä tietämys, että keino löytää se tietämyksen selitemät siitä, että mitä kansallispuistossa saa ees tehdä, – – Ymmärryskyky ei taitu enää luonnon käyttöön, siis kaikilla, et harvassa on ne ihmiset mitkä on ikinä ees aikasemmin luonnonpuistossa kävelly, saatikka että ne tietäs et mitä kaikkee kolilla just sais tehdä tänä vuonna.

Asukkaan kommentti mukailee Héllenin Turun saaristossa tekemän tutkimuksen tuloksia, jossa todettiin asukkaiden kritiikin kohdistuvan matkailijoiden luontosuhteeseen. Kaikkien haastateltujen kommentteista voidaan päätellä, että paikallisen ympäristön laatu ei ole heikentynyt matkailun seurauksena ja vain yksi asukas oli huomannut matkailun tuomat visuaaliset haitat, jolloin matkailualueen ekologisen kantokyvyn ei voida päätellä ylittyneen.

6.4 Matkailun kehittäminen ja tulevaisuuden näkymät

Kun asukkaiden kanssa keskusteltiin alueen matkailullisesta kehityksestä, aivan päällimmäiseksi teemaksi nousi turhautuminen matkailun nykyiseen tilaan. Suurin osa asukkaista koki, että kehitys on hidasta ja etteivät he voi vaikuttaa alueen kehitykseen juuri ollenkaan. Vain kolme asukasta arveli pystyvänsä vaikuttamaan alueen matkailuun ainakin työnsä kautta. Suurin osa asukkaista kertoi haluavansa osallistua Kolin kehitykseen, mutta kokivat, että päätökset tulevat ylemmältä tasolta tai muuten asukkaiden ulottumattomissa.

Suurin osa asukkaista koki, että alueelle tarvitaan paljon rahaa, että kehitystä saataisiin vietyä eteenpäin, koska matkailun tilanne on nykyisellään huono. Haastatelluista asukkaista kolme oli erityisen turhautuneita Loma-Kolin tilanteeseen, sillä alueelle kaavailuista rakennussuunnitelmista mikään ei ole onnistunut ja alueen nykyinen toiminta on hämäräperäistä. Asukas mm-66 intoutui kuvailemaan haastattelun aikana hieman enemmän Loma-Kolin tilannetta:

Siellä ei toimi mikään, siellä on olevinaan kahvila, mikä ei oo auki, samassa tilassa on ravintola, josta ei saa ruokaa tai jos saa ni saa mitä vaan. Asiakkaat ei pysty ees palauttamaan vuokraamiaan tavaroita sinne. – – Että tota, eipä voi muuta ku heittäytyy vihaseks ja alkaa haukkua. Sinne etsiytyy kaiken maailman huijarit ja rosvot, – – että jos sen Loma-Kolin vois ampua kuuhun ja alottaa alusta, ni se ois ehkä paljon helpompaa.

Asukkaan kritiikki kohdistuu erityisesti alueen toimijoihin. Erään toisen asukkaan (mm-58) mielestä Kolilla on yritysten kesken hieman vanhanaikaiset käsitykset omasta yritystoiminnasta, ja kritiikkiä itselle ei uskalleta antaa, vaikka hänen mielestään kritiikki on paras keino alueen kehitykseen. Sama asukas koki, että alueen yritykset eivät tee tarpeeksi yhteistyötä keskenään.

Kun asukkaiden kanssa keskusteltiin Koli Cultura – palvelukeskuksesta, tuli ilmi, että asukkaiden suhtautuminen hankkeeseen on hieman skeptinen. Suurin osa asukkaista koki palvelukeskuksen olevan positiivinen alueen kehityksen kannalta, jos sellainen rakennetaan. Yleisesti ottaen asukkaat kokivat, että palvelukeskuksen toteuduttua se tuo paikkakunnalle lisää työpaikkoja ja elävöittää kylän toimintaa. Asukkaat arvelivat käyttävänsä palvelukeskukseen suunnitelluista palveluista vain ravintolaa ja satunnaisesti hierontapalveluja.

Mitään haittoja palvelukeskuksen rakentamisesta ei koidu asukkaiden mielestä. Yhden asukkaan (mm-80) mielestä rakentamisen vaikutuksia läheiseen luontoon pitäisi todella pohtia ja toivoo, että rakennus sopisi myös ympäristöön. Asukkaat kokivat, että tiedotus hankkeesta on ollut riittävää, koska hankkeen toteutuminen on toistaiseksi ollut epävarmaa.

Asukkaiden kommentteista selviää, että he eivät oikein usko hankkeen toteutuvan ainakaan lähiaikoina. Yksi asukas (aa-46) piti palvelukeskusta järjettömänä ratkaisuna alueen matkailun nykytilanteen takia, koska alueella on jo ennestään paljon majoitustarjontaa, mutta ei tarpeeksi matkailijoita. Asukkaiden skeptisyys Koli Cultura –hankkeen toteutumiseen voidaan ymmärtää alueen muiden kehityshankkeiden peruuntumisen kautta. Asukkaan mm-58 mielestä Kolilla yritetään hankaloittaa investoijien toimintaa, erilaisten valituskierrosten avulla, koska ihmiset eivät ole välttämättä tarpeeksi kypsiä matkailutoiminnan edistämiseen.

Aivan haastattelun loppuksi asukkaat saivat vapaasti kertoa oman näkemyksensä siitä, miten aluetta pitäisi kehittää ja mihin asioihin tulisi kiinnittää huomiota. Suurin osa asukkaista kertoi, että palvelukeskuksen sijasta alueella tarvitaan enemmän uimahallia tai pientä kylpylää, koska siitä hyötyisivät asukkaat ja matkailijat. Muutama asukas arveli, että uimahallin

rakentaminen tukisi myös matkailusezonkien ulkopuolista toimintaa. Asukkaat pm-64 ja mm-66 panostaisivat tulevaisuudessa alueen rakennuskannan yhdenmukaisuuteen ja asukas mm-58 haluaisi, että maakunnallisella tasolla pitäisi valita vain yksi kehityskohde, jonka markkinoinnin ja segmentoinnin kohdennukseen pitäisi kiinnittää enemmän huolta.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella alueen matkailullista kehitystä paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten paikalliset asukkaat suhtautuvat matkailuun ottaen samalla huomioon kestävän matkailun eri ulottuvuudet, eli toteutuvatko matkailun kestävät arvot nykyisellään vai onko alueen matkailussa parantamisen varaa. Opinnäytetyössä pohdittiin kestävän matkailun käsitettä ja mitä kestäväällä matkailulla käytännössä tarkoitetaan, kun puhutaan paikallisten asukkaiden tarpeista. Tämän jälkeen selvitettiin matkailun mahdollisia vaikutuksia yhteisöihin ja paikallisten suhtautumistapoja matkailuun.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että asukkaat olivat kiintyneitä Koliin ja kokivat sen hyvänä paikkana asua; tarvetta yhteisön eristämiselle matkailusta ei ollut, ja matkailun työllistävä vaikutus alueen asukkaille huomattiin. Asukkaat olivat tyytymättömiä vain joidenkin peruspalveluiden, kuten pankin tai pankkiautomaatin puuttumiseen, mutta puutteet ymmärrettiin asukkaiden vähyyden takia. Erityistä huolta asukkaissa aiheutti terveydenhuollon puuttuminen, sillä alueen väestö vanhenee ja lähimmät terveyskeskukset ovat pitkän ajomatkan päässä. Lisäksi asukkailla näyttää olevan läheinen luontosuhde, koska kaikki haastatteluun osallistuneet asukkaat kertoivat viihtyvänsä hyvin luonnossa, eivätkä olleet huomanneet siellä matkailun tuomia muutoksia. Tästä voidaan päätellä, että matkailu on taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti melko kestävä, eikä matkailun vastustamiseen näin ollen ole syytä. Parantamisen varaa alueen matkailussa on, koska ne asukkaat, jotka eivät suoraan olleet missään tekemisissä alueen matkailun kanssa, eivät kokeneet pystyvänsä vaikuttamaan alueen kehitykseen juuri mitenkään.

Asuinympäristönsä muutamista puutteista huolimatta asukkaat suhtautuivat matkailuun ja matkailijoihin positiivisesti. Asukkaat kokivat, että matkailijat kunnioittavat paikallisia elämäntapoja, vaikka venäläiset mainittiin sellaisena ryhmänä, joiden käyttäytyminen on joskus herättänyt huomiota. Asukkaiden kommentteista voidaan päätellä asukkaiden olevan sitoutuneita matkailuun ja elävän matkailun kanssa sopusoinnussa. Asukkaat tiedostivat vanhan luonnonsuojeluriidan olemassaolon, mutta kommentteista voitiin huomata, että asukkaat eivät enää välittäneet siitä, vaan olivat valmiita kehittämään matkailua. Asukkaiden vastausten perusteella Kolilla eletään euforian vaiheessa, sillä matkailijat ovat tervetulleita.

Ainoana negatiivisena asiana asukkaiden suhtautumisessa matkailuun mainittiin matkailun nykytilanne. Ongelma näyttää olevan siinä, miten matkailua kehitetään. Kolin alueelle asetetaan kunnallisella tasolla paljon kehittämispaineita, mutta asukkaiden kommentteista päätellen yhtenäinen suunta on hukassa, tai se ei vain näy asukkaille. Joidenkin asukkaiden kommentteista kävi ilmi, että kaksikymmentä vuotta sitten käyty luonnonsuojeluriita on voinut jättää jälkensä alueen matkailuelinkeinoon, jonka vuoksi matkailua ei uskalleta kehittää suoraviivaisesti, vaan sen on toistaiseksi annettu elää omaa elämänsä yksityisten toimijoiden varassa.

Asukkaiden kommentteista kävi myös ilmi, että alueen kehittämiseen ei oikein luotettu, mikä voidaan ymmärtää johtuvaksi lukuisten matkailuhankkeiden peruuntumisen kautta. Tämän vuoksi asukkaat suhtautuivat myös skeptisesti alueelle suunniteltua palvelukeskusta kohtaan, sillä sen ei uskottu toteutuvan alueelle vielä moneen vuoteen. Asukkaiden mielestä alueelle olisi kannattavampaa rakentaa pieni kylpylä, mikä tukisi matkailun välikausia ja hyödyttäisi paikallisia enemmän kuin palvelukeskus. Asukkaiden toiveina näyttää olevan, että nimenomaan matkailua tulee kehittää, jotta alueelle saapuu lisää asukkaita ja matkailijoita, jolloin myös alueen palvelurakenne parantuu.

Opinnäytetyö oli minulle haasteellinen prosessi, varsinkin tarvittavan kokemuksen puuttuessa. Laadullisessa tutkimuksessa täytyy huomioida monia eri tutkimukseen tasoja päällekkäin, mikä voi johtaa helposti tutkimuksen tarkoituksen unohtamiseen. Varsinkin laadullisen aineiston monipuolisuus yllätti,

sillä vaikka haastateltavia oli kahdeksan kappaletta, sisällöllistä materiaalia kertyi yhteensä kymmeniä sivuja. Lisäksi haastattelujen kerääminen vei paljon aikaa, koska haastatteluja tehtiin osittain tutkittavien kotona silloin, kun tutkija oli paikkakunnalla ja osittain puhelimesta tutkijan ollessa muualla. Itse haastattelutilanteessa oli haasteellista keskustella asukkaiden kanssa kaikista ennalta määritellyistä asioista, sillä osa asukkaista puhui paljon muista matkailun ulkopuolisista asioista. Yleisesti ottaen haastattelut oli paljon helpompi tehdä puhelimitse, mutta tällöin tutkittavien kanssa asioista ei keskusteltu yhtä monipuolisesti kuin kasvotusten.

Opinnäytetyötä tehdessä heräsi kiinnostus myös muita tutkimusaiheita kohtaan. Alueella voisi tehdä muitakin tutkimuksia esimerkiksi, mitkä ovat matkailijoiden motiivit saapua Kolille, koska matkailijat näyttävä viihtyvän hyvin alueella tai siitä, miten alueella paljon aikaa viettävät mökkeilijät kokevat alueen matkailun. Tulevaisuudessa olisi myös mielenkiintoista tietää, miten asukkaat kokevat matkailun, jos alueen matkailu lähtee kehittymään halutusti tai palvelukeskus rakennetaan.

KUVIOT

Kuvio 1 Matkailukohteen elinkaari, s. 13

Kuvio 2 Matkailijoiden vaikutukset yhteisöön, s. 17

Kuvio 3 Irridex Index, s. 19

KUVAT

Kuva 1 Kolin kylän ja kansallispuiston sijainti kartalla, s. 22

LÄHTEET

Chi C.G., Dyer P & Gursoy D. 2010. Locals' Attitudes toward Mass and Alternative Tourism: The Case of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research* 49(3), 381–394.

Eskola J. & Suoranta J. 2003. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 6.painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

George E.W., Mair H. & Reid D.G. 2009. *Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change*. Great Britain: MPG Books Ltd.

Gu H. & Ryan C. 2007. Place attachment, identity and community impacts of tourism – the case of a Beijing hutong. *Tourism Management* 29 (2008), 637-647.

Hall M. & Saarinen J. 2004. *Nature-Based Tourism Research in Finland: Local Contexts, Global Issues*. Saarijärvi: Gummerus Printing.

Hankesuunnitelma, Kolin kansallispuiston toiminta- ja palvelukeskus – Arkkitehtuurikilpailu.
<http://www.lieksa.fi/dman/Document.phx?documentId=ct03509111811028&cmd=download> (Luettu: 26.9.2010)

Havu E. 2008. Kolille suunnitellaan suuta palvelukeskusta. *Karjalainen* 4.9.2008.
http://www.karjalainen.fi/Karjalainen/include/kolille_suunnitellaan__suurta_palvelukeskusta_4604625.html (Luettu: 26.9.2010)

Hemmi J. 2005. *Matkailu, ympäristö, luonto. Osa1*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Héllen K. 2002. ” – – ne likaa, rähjää ja sohlaa”. Teoksessa Nurminen H. (toim.) *Elämää ja elämyksiä saaristossa*. Turku: Digipaino, Turun yliopisto/Grafia Oy, 53–61.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2004. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Holden A. 2006. *Tourism Studies and the Social Sciences*. 2. Painos. Cornwall: TJ International Ltd.

Huotari V. 2011. Sota rauhasta ja rinnetonteista. *Karjalainen* 9.4.2011

Hynönen A. 2002. Matkailun alueellinen suunnittelu kestävän kehityksen näkökulmasta. Teoksessa Saarinen J. & Järviluoma J. (toim.) *Luonto matkailukohteena: virkistystä ja elämyksiä luonnosta*. Rovaniemi: Rovaniemen Painatuskeskus Oy, 135 – 147

Järviluoma J. 2006. Turistin luonto; tutkimus luonnon merkityksestä matkailun vetovoimatekijänä neljässä Lapin matkailukeskuksessa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Karttunen O. & Lovén L. 2006. Kolin Ryyinänen, 10 vuotta Kolin kulttuuriperinnön suojelua. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kolin kylä. <http://www.kolinkyla.info> (luettu 27.9.2010)

Laine M., Bamberg J. & Jokinen P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine M., Bamberg J., Jokinen P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino

Lovén L. & Saarinen J. 2000. Sata vuotta nousuun lähdössä. Teoksessa Lovén L., Raunio H. Kolin perintö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 138–145

McDonald C.D., Riden C.M. & Williams D.R. 1995. Community attachment, regional identity, and resident attitudes towards tourism. Annual Travel and Tourism Research Association Conference Proceedings, 424 – 428.

Metsähallitus 2011. Luontoon.fi. -verkkopalvelu
www.luontoon.fi/page.asp?Section=2110&Item=17738 (luettu: 26.10.2010)

Metsähallitus, Maanmittauslaitos 2011. Retkikartta.fi -verkkopalvelu
<http://www.retkikartta.fi/retkikartta.php?id=42162> (luettu: 28.1.2011)

Napa-Koli Oy. <http://napakoli.fi/sivut/etusivu> (luettu: 26.9.2010)

Siivonen K. 2002. Kulttuuria kestävästi matkailun tarpeisiin. Teoksessa Nurminen H. (toim.) Elämää ja elämyksiä saaristossa. Turku: Digipaino, Turun yliopisto/Grafia Oy, 37–48.

Sorsa R. 2003. Matkailun suhde ympäristöön: Kolin alueen yritykset kestävän kehityksen toimeenpanijoina. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Swanborn P. 2010. Case Study Research. What, Why and How? India: Replika Press Pvt Ltd.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Vuoristo K-V. & Vesterinen N. 2009. Lumen ja suven maa: Suomen matkailumaantiede. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Vilko-Riihelä A. 2003. Psyhyke: Psykologian käsikirja. 1.–3.painos. Helsinki: WSOY.

Kolin matkailun kehitysvaiheita (Lovén & Saarinen 2000.)

- 1869 Höyrysluuppi "Alku" käynnisti Pielisen höyrylaivaliikenteen.
- 1884 Nimimerkki "r":n kirjoittama "Kolinvuorella" (Paimentytön tarina) - kertomus Kolin myyttiperinteestä julkaistiin Kyläkirjaston kuvalehdessä.
- 1890 Kolilla vieraili noin 500 henkilöä
- 1891 M/S Ilmari aloitti Pielisen liikennöinnin
- 1892 Juhani Aho, Venny Soldan-Brofelt ja Eero Järnefelt vierailivat Kolilla. Juhani Ahon matkakirje Päivälehteen ja Uuteen Kuvalehteen.
- 1893 I.K Inha valokuvasi ensimmäisen kerran Kolilla
- 1894 Suomen Matkailijayhdistyksen paikallisosasto vuokrasi maa-alueen Kolilta
- 1895 Pekka Halonen häämatkalla Kolilla. 1896 Matkailijayhdistyksen Ylämaja valmistui (2 vierashuonetta).
- 1898 Kolilla vieraili noin 500 matkailijaa (Ylämajan vieraskirja).
- 1901 Suomen matkailuliitto otti hoitaakseen Kolin matkailumajan
- 1907 Kolin ydinalue 1117 ha hankittiin valtiolle metsämaiseman suojelemiseksi
- 1908 Ylämaja lunastettiin valtiolle. Metsähallitus laajensi Ylämajaa
- 1909 Jean Sibeliuksen ja Eero Järnefelt vierailivat Kolilla
- 1916 Kolille kuljetettiin laivalla lähes 1500 matkailijaa
- 1920 Metsähallitus vuokrasi Ylämajan Suomen Matkailuliitolle, majan laajennus
- 1921 Kolilla vieraili noin 6000 matkailijaa/ 2000 majoitusvuorokautta
- 1922 Maantie Ukko-Kolin juurelle
- 1923 Kolin valtion maa siirrettiin Metsähallitukselle
- 1924-26 Koli-Harivaara paikallistie eli ns. Jerontie valmistui
- 1924 Kolilla vieraili Matkustajaliikennetilaston mukaan n. 6000 henkeä
- 1925 Kolin Ylämajalla vieraskirjan mukaan 1643 vierasta
- 1930 Ylä-Kolin serpentiinitie ja uusi Ylämaja valmistui
- 1934-35 Ylämaja oli avoinna ensikerran talvimatkailijoille
- 1935 Ylämajalla vieraskirjan mukaan 2310 vierasta
- 1937 Suomen Matkailuliitto rakensi leirintäalueen. Kolille syöksy- ja pujottelurinne
- 1938 Kolin matkailun huippuvuosi; Kolilla vieraili vieraskirjan mukaan n. 7500 matkailijaa
- 1939 Kolille Suomen ensimmäinen kunnollinen hiihtohissi
- 1952 Kolille Suomen ensimmäinen kapulahissi, kesäkahvila Ylä-Kolille
- 1953 Ylämajalle autoyhteys, yöpymisvuorokausia n. 7500
- 1959 Uusittu leirintäalue käynnistyi Kolilla, toiminta päättyi 1965

- 1967 Hotellin uusi majoitusosa valmistui
- 1969 Uusi Hotelli Koli valmistui; hotelliosan laajennus (66 vuodepaikkaa) ja ravintola ja uimahalli
- 1973 Kolin lomakaupunki suunnitelma julkistettiin
- 1983 Ipatin rinne ja hissi avattiin
- 1985 Lumetusjärjestelmä otettiin käyttöön Ukko-Kolin rinteillä
- 1987 Hotelli Kolin laajennus ja peruskorjaus valmistui (120 vuodepaikkaa)
- 1991 Eduskunta hyväksyi lain Kolin kansallispuiston perustamiseksi
- 1992 Kolia ehdotettiin kansallismaisemaksi
- 1994 Ensimmäinen uusi kaski paloi Kolilla
- 1995 Eduskunta hyväksyi lain Kolin kansallispuiston laajennusalueesta
- 1996 Suomen Matkailuliiton 100-vuotinen toiminta päättyi Kolilla. Hotellin Kolin ja laskettelurinteiden uudeksi vuokraajaksi tuli Hotelli Koli Oy./ PKO/ Matkailunkehitys Nordia Oy.
- 1997 Luontopolku Kasken Kierros avattiin, Kolilla vieraili noin 120 000 matkailijaa
- 1999 Ylä-Kolin luontomatkailukeskuksen rakennushanke käynnistyi. Taide- ja Kulttuurikeskus Kolin Ryyinänen valmistui Kolin kylälle
- 2000 Luontokeskus Ukko valmistui

HAASTATTELU

YLEISTÄ:

- Syntymävuosi
- Miten pitkään on asunut Kolilla
 - Jos ei ole syntyperäinen Kolilainen, mistä on muuttanut ja miksi?
- Missä työskentelee/mitä tekee työkseen?
 - Työtön, yrittäjä, vieraalle vai muussa kunnassa?
 - Saako toimeentulon matkailusta?

KOLIN KYLÄ: (Miten haastateltava näkee kyläyhteisönsä toimivuuden?)

- Millainen paikka Koli on asua? /Millainen suhde on Koliin?
 - Paikalliset
 - Luonto
- Osallistuuko aktiivisesti Kolilla järjestettyihin tapahtumiin tai muihin toimintoihin?
- Mitä palveluita käytetään Kolin kylällä?/ Mitä palveluita halutaan lisätä?
- Millaisena näkee tulevaisuutensa Kolilla?

KOLIN MATKAILU: (Miten haastateltava kokee alueen matkailun ja miten asennoituu siihen)

- **Talouden taso:**
 - Tuottavatko matkailuyritykset hyötyä paikallisille asukkaille?/ Hyödyttääkö matkailu paikallisia asukkaita?
 - Pitäisikö matkailullista yritystoimintaa lisätä?
- **Sosiaalinen taso:**
 - Kunnioittavatko matkailijat paikallisia elämäntapoja ja kulttuuria?
 - Edistääkö matkailijoiden tyytyväisyyttä alueella/ ovatko matkailijat viihtyneet alueella?
 - Onko huomannut ristiriitoja alueen matkailuelinkeinon ja paikallisten välillä?
 - Onko joutunut muuttamaan arkisia toimiaan matkailun sesonkien mukaan?
 - Pitäisikö matkailun hyödyntää enemmän paikallista kulttuuria ja voimavaroja?
 - Matkailijoiden kansallisuus?
 - Onko tyytyväinen siihen miten Kolia mainostetaan tai esitetään mediassa?

- **Ympäristön taso:**

- Onko huomannut muutoksia Kolin luonnossa tai muita mahdollisia haittoja lähiympäristössä?
- Onko alueella suojeltava jotakin tiettyä kohdetta tai ydinaluetta.
- Kunnioittavatko matkailijat alueen luontoa ja koskemattomuutta?

MATKILUN KEHITTÄMINEN JA PALVELUKESKUS:

- Onko Kolin alueen kehitys ollut mieleistä?
- Kokeeko pystyvänsä vaikuttamaan alueen kehitykseen?
 - Miten haluaisi kehittää?
 - Haluaako kehittää ollenkaan?
- Millaisena näkee Kolin matkailullisen tulevaisuuden?
- Mitä mieltä on Kolille tulevasta palvelukeskuksesta?
- Onko uutisointi aiheesta ollut riittävää/sopivaa
 - Onko saanut tarpeeksi tietoa palvelukeskuksesta?
- Aikooko käyttää tulevan palvelukeskuksen palveluita? (Jos ei tiedä suunnitelluista palveluista, kerro)
 - Mitä palveluita?
 - Jos ei halua nykyisiä, mitä haluaisi tilalle?
- Mitä hyötyjä palvelukeskuksen rakentamisella on paikallisille asukkaille? Entä haittoja?
- Aikooko mahdollisesti hakea töitä palvelukeskuksesta?